12. Dvayatānupassanāsuttavaṇṇanā

Evaṃ me sutanti dvayatānupassanāsuttaṃ. Kā uppatti? Imassa suttassa attajjhāsayato uppatti. Attajjhāsayena hi bhagavā imaṃ suttaṃ desesi. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro panassa atthavaṇṇanāyameva āvi bhavissati. Tattha **evaṃ me suta**ntiādīni vuttanayāneva. **Pubbārāme**ti sāvatthinagarassa puratthimadisāyaṃ ārāme. **Migāramātu pāsāde**ti ettha visākhā upāsikā attano sasurena migārena seṭṭhinā mātuṭṭhāne ṭhapitattā "migāramātā"ti vuccati. Tāya migāramātuyā navakoṭiagghanakaṃ mahālatāpiḷandhanaṃ vissajjetvā kārāpito pāsādo heṭṭhā ca upari ca pañca pañca gabbhasatāni katvā sahassakūṭāgāragabbho, so "migāramātupāsādo"ti vuccati. Tasmiṃ migāramātu pāsāde.

Tena kho pana samayena bhagavāti yaṃ samayaṃ bhagavā sāvatthiṃ nissāya pubbārāme migāramātu pāsāde viharati, tena samayena. **Tadahuposathe**ti tasmiṃ ahu uposathe, uposathadivaseti vuttaṃ hoti. **Pannarase**ti idaṃ uposathaggahaṇena sampattāvasesuposathapaṭikkhepavacanaṃ. **Puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā**ti pannarasadivasattā divasagaṇanāya abbhādiupakkilesavirahattā rattiguṇasampattiyā ca puṇṇattā puṇṇāya, paripuṇṇacandattā puṇṇamāya ca rattiyā. **Bhikkhusaṅghaparivuto**ti bhikkhusaṅghena parivuto. **Abbhokāse nisinno hotī**ti migāramātu ratanapāsādapariveṇe abbhokāse upari appaṭicchanne okāse paññattavarabuddhāsane nisinno hoti. **Tuṇhībhūtaṃ tuṇhībhūta**nti atīva tuṇhībhūtaṃ, yato yato vā anuviloketi, tato tato tuṇhībhūtaṃ, tuṇhībhūtaṃ vācāya, puna tuṇhībhūtaṃ kāyena. **Bhikkhusaṅghaṃ anuviloketvā**ti taṃ parivāretvā nisinnaṃ anekasahassabhikkhuparimāṇaṃ tuṇhībhūtaṃ tuṇhībhūtaṃ bhikkhusaṅghaṃ "ettakā ettha sotāpannā, ettakā sakadāgāmino, ettakā anāgāmino ettakā āraddhavipassakā kalyāṇaputhujjanā, imassa bhikkhusaṅghassa kīdisī dhammadesanā sappāyā"ti sappāyadhammadesanāparicchedanatthaṃ ito cito ca viloketvā.

Ye te, bhikkhave, kusalā dhammāti ye te ārogyaṭṭhena anavajjaṭṭhena iṭṭhaphalaṭṭhena kosallasambhūtaṭṭhena ca kusalā sattatiṃsabodhipakkhiyadhammā, tajjotakā vā pariyattidhammā. **Ariyā niyyānikā sambodhagāmino**ti upagantabbaṭṭhena ariyā, lokato niyyānaṭṭhena niyyānikā, sambodhasaṅkhātaṃ arahattaṃ gamanaṭṭhena sambodhagāmino. **Tesaṃ vo bhikkhave...pe... savanāya,** tesaṃ bhikkhave kusalānaṃ...pe... sambodhagāmīnaṃ kā upanisā, kiṃ kāraṇaṃ, kiṃ payojanaṃ tumhākaṃ savanāya, kimatthaṃ tumhe te dhamme suṇāthāti vuttaṃ hoti. **Yāvadeva dvayatānaṃ dhammānaṃ**

yathābhūtaṃ ñāṇāyāti ettha **yāvadevā**ti paricchedāvadhāraṇavacanaṃ. Dve avayavā etesanti dvayā, dvayā eva dvayatā, tesaṃ dvayatānaṃ. "Dvayāna"ntipi pāṭho. **Yathābhūtaṃ ñāṇāyā**ti aviparītañāṇāya. Kiṃ vuttaṃ hoti? Yadetaṃ lokiyalokuttarādibhedena dvidhā vavatthitānaṃ dhammānaṃ vipassanāsaṅkhātaṃ yathābhūtañāṇaṃ, etadatthāya na ito bhiyyoti, savanena hi ettakaṃ hoti, taduttari visesādhigamo bhāvanāyāti. **Kiñca dvayataṃ vadethā**ti ettha pana sace, vo bhikkhave, siyā, kiñca tumhe, bhante, dvayataṃ vadethāti ayamadhippāyo. Padattho pana "kiñca dvayatābhāvaṃ vadethā"ti.

(1) Tato bhagavā dvayataṃ dassento **"idaṃ dukkha"**nti evamādimāha. Tattha dvayatānaṃ catusaccadhammānaṃ "idaṃ dukkhaṃ, ayaṃ dukkhasamudayo"ti evaṃ lokiyassa ekassa avayavassa sahetukassa vā dukkhassa dassanena **ayaṃ ekānupassanā,** itarā lokuttarassa dutiyassa avayavassa saupāyassa vā nirodhassa dassanena **dutiyānupassanā**. Paṭhamā cettha tatiyacatutthavisuddhīhi hoti, dutiyā pañcamavisuddhiyā. **Evaṃ sammā dvayatānupassino**ti iminā vuttanayena sammā dvayadhamme anupassantassa satiyā avippavāsena **appamattassa,** kāyikacetasikavīriyātāpena **ātāpino** kāye ca jīvite ca nirapekkhattā, **pahitattassa**. **Pāṭikaṅkha**nti icchitabbaṃ. **Diṭṭheva dhamme aññā**ti asmiṃyeva attabhāve arahattaṃ. **Sati vā upādisese anāgāmitā**ti "upādisesa"nti punabbhavavasena upādātabbakkhandhasesaṃ vuccati, tasmiṃ vā sati anāgāmibhāvo paṭikaṅkhoti dasseti. Tattha kiñcāpi heṭṭhimaphalānipi evaṃ dvayatānupassinova honti, uparimaphalesu pana ussāhaṃ janento evamāha.

Idamavocātiādi saṅgītikārānaṃ vacanaṃ. Tattha **ida**nti "ye te, bhikkhave"tiādivuttanidassanaṃ. **Eta**nti idāni "ye dukkha"nti evamādivattabbagāthābandhanidassanaṃ. Imā ca gāthā catusaccadīpakattā vuttatthadīpikā eva, evaṃ santepi gāthārucikānaṃ pacchā āgatānaṃ pubbe vuttaṃ asamatthatāya anuggahetvā "idāni yadi vadeyya sundara"nti ākaṅkhantānaṃ vikkhittacittānañca atthāya vuttā. Visesatthadīpikā vāti avipassake vipassake ca dassetvā tesaṃ vaṭṭavivaṭṭadassanato, tasmā visesatthadassanatthameva vuttā. Esa nayo ito parampi gāthāvacanesu.

730. Tattha **yattha cā**ti nibbānaṃ dasseti. Nibbāne hi dukkhaṃ sabbaso uparujjhati, sabbappakāraṃ uparujjhati, sahetukaṃ uparujjhati, asesañca uparujjhati. **Tañca magga**nti tañca aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ.

731-3. **Cetovimuttihīnā te, atho paññāvimuttiyā**ti ettha arahattaphalasamādhi rāgavirāgā cetovimutti, arahattaphalapaññā avijjāvirāgā paññāvimuttīti veditabbā. Taṇhācaritena vā appanājhānabalena kilese vikkhambhetvā adhigataṃ arahattaphalaṃ rāgavirāgā cetovimutti, diṭṭhicaritena upacārajjhānamattaṃ nibbattetvā vipassitvā adhigataṃ arahattaphalaṃ avijjāvirāgā paññāvimutti. Anāgāmiphalaṃ vā kāmarāgaṃ sandhāya rāgavirāgā cetovimutti, arahattaphalaṃ sabbappakārato avijjāvirāgā paññāvimuttīti. **Antakiriyāyā**ti vaṭṭadukkhassa antakaraṇatthāya. **Jātijarūpagā**ti jātijaraṃ upagatā, jātijarāya vā upagatā, na parimuccanti jātijarāyāti evaṃ veditabbā. Sesamettha ādito pabhuti pākaṭameva. Gāthāpariyosāne ca saṭṭhimattā bhikkhū taṃ desanaṃ uggahetvā vipassitvā tasmiṃyeva āsane arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Yathā cettha, evaṃ sabbavāresu.

(2) Ato eva bhagavā **"siyā aññenapi pariyāyenā"**tiādinā nayena nānappakārato dvayatānupassanaṃ āha. Tattha dutiyavāre **upadhipaccayā**ti sāsavakammapaccayā. Sāsavakammañhi idha "upadhī"ti adhippetaṃ. **Asesavirāganirodhā**ti asesaṃ virāgena nirodhā, asesavirāgasaṅkhātā vā nirodhā.

734. **Upadhinidānā**ti kammapaccayā. **Dukkhassa jātippabhavānupassī**ti vaṭṭadukkhassa jātikāraṇaṃ "upadhī"ti anupassanto. Sesamettha pākaṭameva. Evaṃ ayampi vāro cattāri saccāni dīpetvā arahattanikūṭeneva vutto. Yathā cāyaṃ, evaṃ sabbavārā.

(3) Tattha tatiyavāre **avijjāpaccayā**ti bhavagāmikammasambhāraavijjāpaccayā. Dukkhaṃ pana sabbattha vaṭṭadukkhameva.

735. **Jātimaraṇasaṃsāra**nti khandhanibbattiṃ jātiṃ khandhabhedaṃ maraṇaṃ khandhapaṭipāṭiṃ saṃsārañca. **Vajantī**ti gacchanti upenti. **Itthabhāvaññathābhāva**nti imaṃ manussabhāvaṃ ito avasesaaññanikāyabhāvañca. **Gatī**ti paccayabhāvo.

736. **Avijjā hāya**nti avijjā hi ayaṃ. **Vijjāgatā ca ye sattā**ti ye ca arahattamaggavijjāya kilese vijjhitvā gatā khīṇāsavasattā. Sesamuttānatthameva.

(4) Catutthavāre **saṅkhārapaccayā**ti puññāpuññāneñjābhisaṅkhārapaccayā.

738-9. **Etamādīnavaṃ ñatvā**ti yadidaṃ dukkhaṃ saṅkhārapaccayā, etaṃ ādīnavanti ñatvā. **Sabbasaṅkhārasamathā**ti sabbesaṃ vuttappakārānaṃ saṅkhārānaṃ maggañāṇena samathā, upahatatāya phalasamatthatāyāti vuttaṃ hoti. **Saññāna**nti kāmasaññādīnaṃ maggeneva uparodhanā. **Etaṃ ñatvā yathātatha**nti etaṃ dukkhakkhayaṃ aviparītaṃ ñatvā. **Sammaddasā**ti sammādassanā. **Sammadaññāyā**ti saṅkhataṃ aniccādito, asaṅkhatañca niccādito ñatvā. **Mārasaṃyoga**nti tebhūmakavaṭṭaṃ. Sesamuttānatthameva.

(5) Pañcamavāre **viññāṇapaccayā**ti kammasahajātaabhisaṅkhāraviññāṇapaccayā.

741. **Nicchāto**ti nittaṇho. **Parinibbuto**ti kilesaparinibbānena parinibbuto hoti. Sesaṃ pākaṭameva.

(6) Chaṭṭhavāre **phassapaccayā**ti abhisaṅkhāraviññāṇasampayuttaphassapaccayāti attho. Evaṃ ettha padapaṭipāṭiyā vattabbāni nāmarūpasaḷāyatanāni avatvā phasso vutto. Tāni hi rūpamissakattā kammasampayuttāneva na honti, idañca vaṭṭadukkhaṃ kammato vā sambhaveyya kammasampayuttadhammato vāti.

742-3. **Bhavasotānusārina**nti taṇhānusārinaṃ. **Pariññāyā**ti tīhi pariññāhi parijānitvā. **Aññāyā**ti arahattamaggapaññāya ñatvā. **Upasame ratā**ti phalasamāpattivasena nibbāne ratā. **Phassābhisamayā**ti phassanirodhā. Sesaṃ pākaṭameva.

(7) Sattamavāre **vedanāpaccayā**ti kammasampayuttavedanāpaccayā.

744-5. **Adukkhamasukhaṃ sahā**ti adukkhamasukhena saha. **Etaṃ dukkhanti ñatvānā**ti etaṃ sabbaṃ vedayitaṃ "dukkhakāraṇa"nti ñatvā, vipariṇāmaṭṭhitiaññāṇadukkhatāhi vā dukkhaṃ ñatvā. **Mosadhamma**nti nassanadhammaṃ. **Palokina**nti jarāmaraṇehi palujjanadhammaṃ. **Phussa phussā**ti udayabbayañāṇena phusitvā phusitvā. **Vayaṃ passa**nti ante bhaṅgameva passanto. **Evaṃ tattha vijānatī**ti evaṃ tā vedanā vijānāti, tattha vā dukkhabhāvaṃ vijānāti. **Vedanānaṃ khayā**ti tato paraṃ maggañāṇena kammasampayuttānaṃ vedanānaṃ khayā. Sesamuttānameva.

(8) Aṭṭhamavāre **taṇhāpaccayā**ti kammasambhārataṇhāpaccayā.

747. **Etamādīnavaṃ ñatvā, taṇhaṃ dukkhassa sambhava**nti etaṃ dukkhassa sambhavaṃ taṇhāya ādīnavaṃ ñatvā. Sesamuttānameva.

(9) Navamavāre **upādānapaccayā**ti kammasambhāraupādānapaccayā.

748-9. **Bhavo**ti vipākabhavo khandhapātubhāvo. **Bhūto dukkha**nti bhūto sambhūto vaṭṭadukkhaṃ nigacchati. **Jātassa maraṇa**nti yatrāpi "bhūto sukhaṃ nigacchatī"ti bālā maññanti, tatrāpi dukkhameva dassento āha – "jātassa maraṇaṃ hotī"ti. Dutiyagāthāya yojanā – aniccādīhi sammadaññāya paṇḍitā upādānakkhayā jātikkhayaṃ nibbānaṃ abhiññāya na gacchanti punabbhavanti.

(10) Dasamavāre **ārambhapaccayā**ti kammasampayuttavīriyapaccayā.

751. **Anārambhe vimuttino**ti anārambhe nibbāne vimuttassa. Sesamuttānameva.

(11) Ekādasamavāre **āhārapaccayā**ti kammasampayuttāhārapaccayā. Aparo nayo – catubbidhā sattā rūpūpagā, vedanūpagā, saññūpagā, saṅkhārūpagāti. Tattha ekādasavidhāya kāmadhātuyā sattā **rūpūpagā** kabaḷīkārāhārasevanato. Rūpadhātuyā sattā aññatra asaññehi **vedanūpagā** phassāhārasevanato. Heṭṭhā tividhāya arūpadhātuyā sattā **saññūpagā** saññābhinibbattamanosañcetanāhārasevanato. Bhavagge sattā **saṅkhārūpagā** saṅkhārābhinibbattaviññāṇāhārasevanatoti. Evampi yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti, sabbaṃ āhārapaccayāti veditabbaṃ.

755. **Ārogya**nti nibbānaṃ. **Saṅkhāya sevī**ti cattāro paccaye paccavekkhitvā sevamāno, "pañcakkhandhā dvādasāyatanāni aṭṭhārasadhātuyo"ti evaṃ vā lokaṃ saṅkhāya "aniccaṃ dukkhaṃ anattā"ti ñāṇena sevamāno. **Dhammaṭṭho**ti catusaccadhamme ṭhito. **Saṅkhyaṃ nopetī**ti "devo"ti vā "manusso"ti vā ādikaṃ saṅkhyaṃ na gacchati. Sesamuttānameva.

(12) Dvādasamavāre **iñjitapaccayā**ti taṇhāmānadiṭṭhikammakilesaiñjitesu yato kutoci kammasambhāriñjitapaccayā.

757. **Ejaṃ vossajjā**ti taṇhaṃ cajitvā. **Saṅkhāre uparundhiyā**ti kammaṃ kammasampayutte ca saṅkhāre nirodhetvā. Sesamuttānameva.

(13) Terasamavāre **nissitassa calita**nti taṇhāya taṇhādiṭṭhimānehi vā khandhe nissitassa sīhasutte (saṃ. ni. 3.78) devānaṃ viya bhayacalanaṃ hoti. Sesamuttānameva.

(14) Cuddasamavāre **rūpehī**ti rūpabhavehi rūpasamāpattīhi vā. **Arūpā**ti arūpabhavā arūpasamāpattiyo vā. **Nirodho**ti nibbānaṃ.

761. **Maccuhāyino**ti maraṇamaccu kilesamaccu devaputtamaccuhāyino, tividhampi taṃ maccuṃ hitvā gāminoti vuttaṃ hoti. Sesamuttānameva.

(15) Pannarasamavāre **ya**nti nāmarūpaṃ sandhāyāha. Tañhi lokena dhuvasubhasukhattavasena "idaṃ sacca"nti upanijjhāyitaṃ diṭṭhamālokitaṃ. **Tadamariyāna**nti idaṃ ariyānaṃ, anunāsikaikāralopaṃ katvā vuttaṃ. **Etaṃ musā**ti etaṃ dhuvādivasena gahitampi musā, na tādisaṃ hotīti. Puna **ya**nti nibbānaṃ sandhāyāha. Tañhi lokena rūpavedanādīnamabhāvato "idaṃ musā natthi kiñcī"ti upanijjhāyitaṃ. **Tadamariyānaṃ etaṃ sacca**nti taṃ idaṃ ariyānaṃ etaṃ nikkilesasaṅkhātā subhabhāvā, pavattidukkhapaṭipakkhasaṅkhātā sukhabhāvā, accantasantisaṅkhātā niccabhāvā ca anapagamanena paramatthato "sacca"nti yathābhūtaṃ sammappaññāya sudiṭṭhaṃ.

762-3. **Anattani attamānin**ti anattani nāmarūpe attamāniṃ. **Idaṃ saccanti maññatī**ti idaṃ nāmarūpaṃ dhuvādivasena "sacca"nti maññati. **Yena yena hī**ti yena yena rūpe vā vedanāya vā "mama rūpaṃ, mama vedanā"tiādinā nayena maññanti. **Tato ta**nti tato maññitākārā taṃ nāmarūpaṃ **hoti aññathā**. Kiṃ kāraṇaṃ? **Tañhi tassa musā hoti,** yasmā taṃ yathāmaññitākārā musā hoti, tasmā aññathā hotīti attho. Kasmā pana musā hotīti? **Mosadhammañhi ittaraṃ,** yasmā yaṃ ittaraṃ parittapaccupaṭṭhānaṃ, taṃ mosadhammaṃ nassanadhammaṃ hoti, tathārūpañca nāmarūpanti. **Saccābhisamayā**ti saccāvabodhā. Sesamuttānameva.

(16) Soḷasamavāre **ya**nti chabbidhamiṭṭhārammaṇaṃ sandhāyāha. Tañhi lokena salabhamacchamakkaṭādīhi padīpabaḷisalepādayo viya "idaṃ sukha"nti upanijjhāyitaṃ. **Tadamariyānaṃ etaṃ dukkha**nti taṃ idaṃ ariyānaṃ "kāmā hi citrā madhurā manoramā, virūparūpena mathenti citta"ntiādinā (su. ni. 50; cūḷani. khaggavisāṇasuttaniddesa 136) nayena "etaṃ dukkha"nti yathābhūtaṃ sammappaññāya sudiṭṭhaṃ. Puna **ya**nti nibbānameva sandhāyāha. Tañhi lokena kāmaguṇābhāvā "dukkha"nti upanijjhāyitaṃ. **Tadamariyāna**nti taṃ idaṃ ariyānaṃ

paramatthasukhato “etaṃ sukha”nti yathābhūtaṃ sammappaññāya sudiṭṭhaṃ.

765-6. **Kevalā**ti anavasesā. **Iṭṭhā**ti icchitā patthitā. **Kantā**ti piyā. **Manāpā**ti manavuḍḍhikarā. **Yāvatatthīti vuccatī**ti yāvatā ete cha ārammaṇā atthīti vuccanti. Vacanabyattayo veditabbo. **Ete vo**ti ettha **vo**ti nipātamattaṃ.

767-8. **Sukhanti diṭṭhamariyehi, sakkāyassuparodhana**nti “sukha”miti ariyehi pañcakkhandhanirodho diṭṭho, nibbānanti vuttaṃ hoti. **Paccanīkamidaṃ hotī**ti paṭilomamidaṃ dassanaṃ hoti. **Passata**nti passantānaṃ, paṇḍitānanti vuttaṃ hoti. **Yaṃ pare**ti ettha **ya**nti vatthukāme sandhāyāha. Puna **yaṃ pare**ti ettha nibbānaṃ.

769-71. **Passā**ti sotāraṃ ālapati. **Dhamma**nti nibbānadhammaṃ. **Sampamūḷhetthaviddasū**ti sampamūḷhā ettha aviddasū bālā. Kiṃkāraṇaṃ sampamūḷhā? **Nivutānaṃ tamo hoti , andhakāro apassataṃ**, bālānaṃ avijjāya nivutānaṃ otthaṭānaṃ andhabhāvakaraṇo tamo hoti, yena nibbānadhammaṃ daṭṭhuṃ na sakkonti. **Satañca vivaṭaṃ hoti, āloko passatāmivā**ti satañca sappurisānaṃ paññādassanena passataṃ ālokova vivaṭaṃ hoti nibbānaṃ. **Santike na vijānanti, magā dhammassakovidā**ti yaṃ attano sarīre tacapañcakamattaṃ paricchinditvā anantarameva adhigantabbato, attano khandhānaṃ vā nirodhamattato santike nibbānaṃ, taṃ evaṃ santike santampi na vijānanti magabhūtā janā maggāmaggadhammassa saccadhammassa vā akovidā, sabbathā **bhavarāga...pe... susambudho**. Tattha **māradheyyānupannehī**ti tebhūmakavaṭṭaṃ anupannehi.

772. Pacchimagāthāya sambandho “evaṃ asusambudhaṃ **ko nu aññatra mariyehī**”ti. Tassattho – ṭhapetvā ariye ko nu añño nibbānapadaṃ jānituṃ arahati, yaṃ padaṃ catutthena ariyamaggena sammadaññāya anantarameva anāsavā hutvā kilesaparinibbānena parinibbanti, sammadaññāya vā anāsavā hutvā ante anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbantīti arahattanikūṭena desanaṃ niṭṭhāpesi.

Attamanāti tuṭṭhamanā. **Abhinandu**nti abhinandiṃsu. **Imasmiñca pana veyyākaraṇasmi**nti imasmiṃ soḷasame veyyākaraṇe. **Bhaññamāne**ti bhaṇiyamāne. Sesaṃ pākaṭameva.

Evaṃ sabbesupi soḷasasu veyyākaraṇesu saṭṭhimatte saṭṭhimatte katvā saṭṭhiadhikānaṃ navannaṃ bhikkhusatānaṃ anupādāya āsavehi cittāni

vimucciṃsu, soḷasakkhattuṃ cattāri cattāri katvā catusaṭṭhi saccānettha veneyyavasena nānappakārato desitānīti.

Paramatthajotikāya khuddaka-aṭṭhakathāya

Suttanipāta-aṭṭhakathāya dvayatānupassanāsuttavaṇṇanā

Niṭṭhittā.

Niṭṭhito ca tatiyo vaggo atthavaṇṇanānayato, nāmena

Mahāvaggoti.

PHẦN CÂU VĂN TRÍCH DẪN:

Evaṃ me sutanti dvayatānupassanāsuttaṃ : Gọi là "**Tôi đã nghe như vầy**" tức là Kinh Tùy Quán Hai Khía Cạnh.

Kā uppatti? Imassa suttassa attajjhāsayato uppatti : Phát sanh trong trường hợp nào? Đối với Kinh này, phát sanh lên từ sự cố ý sắp đặt của chính mình.

Attajjhāsayena hi bhagavā imaṃ suttaṃ desesi : Quả nhiên là như vậy, Đức Thế Tôn đã tuyên thuyết về Kinh này do chính sự cố ý sắp đạt của chính mình.

Ayamettha saṅkhepo, vitthāro panassa atthavaṇṇanāyameva āvi bhavissati : Ở đây, điều đó chỉ là tóm gọn, phần chi tiết sẽ được trở nên rõ ràng hơn chính với việc nương vào sự giải thích chi tiết của Bài Kinh.

Tattha evaṃ me sutantiādīni vuttanayāneva : Ở đây, với việc khởi đầu rằng "**Tôi đã nghe như vầy**" tức là nương theo cách đã đề cập đến.

Pubbārāmeti sāvatthinagarassa puratthimadisāyaṃ ārāme : Gọi là "**Trong Đông Phương Tự**" tức là trong ngôi chùa nằm ở Hướng Đông của Kinh Thành Sāvatthī.

Migāramātu pāsādeti ettha visākhā upāsikā attano sasurena migārena seṭṭhinā mātuṭṭhāne ṭhapitattā "migāramātā"ti vuccati : Gọi là "**Tại tòa lâu đài của Mẹ Mirāga**" tức là ở đây, Cận Sự Nữ Visākhā với trạng thái đã được ban tặng vào địa vị là người Mẹ bởi cha chồng của chính mình Trưởng Giả Migāra, nên được gọi là "Mẹ của Migāra".

Tāya migāramātuyā navakoṭiagghanakaṃ mahālatāpiḷandhanaṃ vissajjetvā kārāpito pāsādo heṭṭhā ca upari ca pañca pañca gabbhasatāni katvā sahassakūṭāgāragabbho, so "migāramātupāsādo"ti vuccati : Sau khi bỏ ra món đại trang sức có trị giá lên đến chín mươi triệu đồng tiền vàng từ Mẹ của Migāra đó, tòa lâu đài đã cho kiến tạo có một ngàn căn phòng nhỏ sau khi làm năm trăm căn phòng bên trên và năm trăm căn phòng bên dưới, và tòa lâu đài đó được gọi là "Tòa lâu đài của Mẹ Migāra".

Tasmiṃ migāramātu pāsāde : Chính là trong tòa lâu đài của Mẹ Migāra.

Tena kho pana samayena bhagavāti yaṃ samayaṃ bhagavā sāvatthiṃ nissāya pubbārāme migāramātu pāsāde viharati, tena samayena: Gọi là "**Thế rồi, lúc bấy giờ, Đức Thế Tôn...**" tức là vào chính lúc nào Đức Thế Tôn trú tại tòa lâu đài của Migāra trong Đông Phương Tự gần Kinh Thanh Sāvatthī, thì chính vào lúc bấy giờ.

Tadahuposatheti tasmiṃ ahu uposathe, uposathadivaseti vuttaṃ hoti : Gọi là "**Nhằm ngày Uposatha**" tức là trong ngày Uposatha đó, cũng được gọi là ngày trai giới Uposatha.

Pannaraseti idaṃ uposathaggahaṇena sampattāvasesuposathapaṭikkhepavacanaṃ : Gọi là "**Trong ngày thứ mười lăm**" tức điều này là lời nói diễn tả ngày Trai Giới vẫn còn được thành tựu bằng việc thọ trì những học giới.

Puṇṇāya puṇṇamāya rattiyāti pannarasadivasattā divasagaṇanāya abbhādiupakkilesavirahattā rattiguṇasampattiyā ca puṇṇattā puṇṇāya, paripuṇṇacandattā puṇṇamāya ca rattiyā : Gọi là "**Trong đêm trăng tròn vằng vặc**" tức là với trạng thái trong ngày mười lăm là bằng sự tính toán ban ngày, với trạng thái vắng mặt những bợn nhơ chẳng hạn như những đám mây là bằng sự thành tựu những đức tính trong buổi tối và với trạng thái tròn đầy là bằng sự tròn vằng vặc, và với trạng thái viên mãn của mặt trăng chính là với đêm trăng tròn vằng vặc.

Bhikkhusaṅghaparivutoti bhikkhusaṅghena parivuto : Gọi là "**Đã được Hội Chúng Tỳ Khưu vây quanh**" tức là đã được vây quanh bởi Hội Chúng Tỳ Khưu.

Abbhokāse nisinno hotīti migāramātu ratanapāsādapariveṇe abbhokāse upari appaṭicchanne okāse paññattavarabuddhāsane nisinno hoti : Gọi là "**Ngồi ngoài trời**" tức là đã ngồi trên chổ ngồi của Đức Phật đã được soạn sẵn trong khoản trống không hề có sự che đậy nào dưới bầu trời trong khoản sân của Tòa Lâu Đài bằng Châu Báu của Mẹ Migāra.

Tuṇhībhūtaṃ tuṇhībhūtanti atīva tuṇhībhūtaṃ, yato yato vā anuviloketi, tato tato tuṇhībhūtaṃ, tuṇhībhūtaṃ vācāya, puna

tuṇhībhūtaṃ kāyena : Gọi là “**Hoàn toàn im lặng**” tức là cực kỳ im lặng, hoặc là Ngài nhìn chung quanh đến nơi nào, thì từ nơi đó đều im lặng, đối với lời nói cũng im lặng, lại nữa đối với thân cũng có sự im lặng.

Bhikkhusaṅghaṃ anuviloketvāti taṃ parivāretvā nisinnaṃ anekasahassabhikkhuparimāṇaṃ tuṇhībhūtaṃ tuṇhībhūtaṃ bhikkhusaṅghaṃ “ettakā ettha sotāpannā, ettakā sakadāgāmino, ettakā anāgāmino ettakā āraddhavipassakā kalyāṇaputhujjanā, imassa bhikkhusaṅghassa kīdisī dhammadesanā sappāyā”ti sappāyadhammadesanāparicchedanatthaṃ ito cito ca viloketvā : Gọi là “**Đã nhìn quanh về Hội Chúng Tỳ Khưu**” tức là sau khi đã nhìn chung quanh về Hội Chúng Tỳ Khưu đang ngồi ước chừng hơn cả một ngàn Tỳ Khưu hoàn toàn im lặng đó, Ngài suy nghĩ rằng “Tại nơi đây, rất nhiều là những Bậc Dự Lưu, rất nhiều là những Bậc Thất Lai, rất nhiều là những Bậc Bất Lai, rất nhiều là những Phàm Phu Hiền Thiện là những người chuyên cần quán chiếu, Pháp thoại thích thích hợp nào dành cho Hội Chúng Tỳ Khưu này nhỉ?”, sau khi đã quan sát khắp nơi với mục đích ước lượng về Pháp Thoại thích hợp.

Ye te, bhikkhave, kusalā dhammāti ye te ārogyaṭṭhena anavajjaṭṭhena iṭṭhaphalaṭṭhena kosallasambhūtaṭṭhena ca kusalā sattatiṃsabodhipakkhiyadhammā, tajjotakā vā pariyattidhammā : Gọi là “**Này Chư Tỳ Khưu! Những điều nào, mà những điều ấy là Pháp Thiện**” tức là những điều nào mà những điều đó là Thiện với ý nghĩa Vô Bịnh, với ý nghĩa Vô Tội, với ý nghĩa có kết quả an lạc và với ý nghĩa được phát sanh từ sự thiện xảo, là Ba Mươi Bảy Pháp hổ trợ Giác Ngộ hoặc là sự tỏa sáng của Pháp Học.

Ariyā niyyānikā sambodhagāminoti upagantabbaṭṭhena ariyā, lokato niyyānaṭṭhena niyyānikā, sambodhasaṅkhātaṃ arahattaṃ gamanaṭṭhena sambodhagāmino : Gọi là “**Cao thượng, làm cho thoát khỏi, dẫn đến Giác Ngộ**” tức là Cao thượng với ý nghĩa cần phải tiếp cận nắm bắt, làm cho thoát khỏi với ý nghĩa giải thoát khỏi từ thế gian, dẫn đến Giác Ngộ với ý nghĩa tiến trình chứng đạt Quả Vị A La Hán hay còn gọi là sự Giác Ngộ.

Tesaṃ vo bhikkhave…pe… savanāya, tesaṃ bhikkhave kusalānaṃ…pe… sambodhagāmīnaṃ kā upanisā, kiṃ kāraṇaṃ, kiṃ payojanaṃ tumhākaṃ savanāya, kimatthaṃ tumhe te dhamme suṇāthāti vuttaṃ hoti : Gọi là “**Này Chư Tỳ Khưu! Với việc lắng nghe của các con về những…(trùng)…điều ấy**” tức là

những nguyên nhân nào? Những lý do nào? Những sự gợi ý nào đối với sự lắng nghe của các con về những Thiện Pháp... (trùng)... dẫn đến Giác Ngộ đó, cũng còn được nói là Các con lắng nghe Giáo Pháp đó với mục đích gì?

Yāvadeva dvayatānaṃ dhammānaṃ yathābhūtaṃ ñāṇāyāti ettha yāvadevāti paricchedāvadhāraṇavacanaṃ : Gọi là "**Với sự hiểu biết như thật đối với hai khía cạnh Pháp càng nhiều càng tốt**" tức là ở đây gọi là "**Càng nhiều càng tốt**" tức là lời nói nhấn mạnh về sự ước lượng.

Dve avayavā etesanti dvayā, dvayā eva dvayatā, tesaṃ dvayatānaṃ : Hai khía cạnh tức là điều đó có hai thành phần riêng biệt, hai khía cạnh cũng chính là hai phạm trù, là đối với hai phạm trù của những điều đó.

"Dvayāna"ntipi pāṭho : Cũng có văn bản ghi rằng "Dvayāna".

Yathābhūtaṃ ñāṇāyāti aviparītañāṇāya : Gọi là "**Với sự hiểu biết như thật**" tức là với sự hiểu biết rõ ràng.

Kiṃ vuttaṃ hoti? Yadetaṃ lokiyalokuttarādibhedena dvidhā vavatthitānaṃ dhammānaṃ vipassanāsaṅkhātaṃ yathābhūtañāṇaṃ, etadatthāya na ito bhiyyoti, savanena hi ettakaṃ hoti, taduttari visesādhigamo bhāvanāyāti : Tại sao đã được nói đến như vậy? Sự hiểu biết như thật nào hay còn gọi là Minh Sát đối với sự định nghĩa các Pháp, điều đó gồm có hai phần được chia ra là Hiệp Thế và Siêu Thế, chỉ với mục đích bấy nhiêu và kể từ đó về sau không có sự lập đi lập lại, quả thật vậy đối với sự lắng nghe là cũng đã quá nhiều, và sự đắc chứng riêng biệt chính là đối với sự tu tiến vượt qua khỏi sự hiểu biết đó.

Kiñca dvayataṃ vadethāti ettha pana sace, vo bhikkhave, siyā, kiñca tumhe, bhante, dvayataṃ vadethāti ayamadhippāyo : Gọi là "**Các Ngài nói như thế nào là Hai Khía Cạnh?**" chủ ý của điều này là "Lại nữa, này Chư Tỳ Khưu, nếu như ở đấy, có thể người đó hỏi rằng Bạch Các Ngài, các Ngài nói như thế nào là Hai Khía Cạnh?"

Padattho pana "kiñca dvayatābhāvaṃ vadethā"ti : Lại nữa, ý nghĩa của câu đó cũng là "Các Ngài nói về sự hiện hữu của Hai Khía Cạnh nào?"

Tato bhagavā dvayataṃ dassento "idaṃ dukkha"nti evamādimāha : Liền sau đó, Đức Thế Tôn trong khi chỉ ra cho thấy Hai Khía Cạnh, Ngài đã bắt đầu nói như vầy "**Đây là Khổ**".

Tattha dvayatānaṃ catusaccadhammānaṃ "idaṃ dukkhaṃ, ayaṃ dukkhasamudayo"ti evaṃ lokiyassa ekassa avayavassa sahetukassa vā dukkhassa dassanena ayaṃ ekānupassanā, itarā lokuttarassa dutiyassa avayavassa saupāyassa vā nirodhassa dassanena dutiyānupassanā : Ở đây, trong Pháp Tứ Đế đối với Hai Khía Cạnh là "Đây là Khổ, đây là nhân sanh Khổ", như vậy là đối với phạm trù thứ nhất thuộc về Hiệp Thế và nguyên nhân của chính mình hoặc với việc chỉ ra cho thấy đối với Khổ, đây chính là **Tùy Quán Thứ Nhất**, những điều khác là đối với phạm trù thứ hai thuộc về Siêu Thế và phương pháp của chính mình hoặc là với việc chỉ ra cho thấy đối với Sự Tịch Diệt chính là **Tùy Quán Thứ Hai**.

Paṭhamā cettha tatiyacatutthavisuddhīhi hoti, dutiyā pañcamavisuddhiyā : Và ở đây, điều đầu tiên chính là với Sự Thanh Tịnh Thứ Ba và Thứ Tư, điều thứ hai chính là Sự Thanh Tịnh Thứ Năm.

Evaṃ sammā dvayatānupassinoti iminā vuttanayena sammā dvayadhamme anupassantassa satiyā avippavāsena appamattassa, kāyikacetasikavīriyātāpena ātāpino kāye ca jīvite ca nirapekkhattā, pahitattassa : Gọi là "**Dành cho người Tùy Quán Hai Khía Cạnh chân chánh như vậy**" tức là đối với việc đang chân chánh Tùy Quán trong cặp đôi Pháp nương theo phương pháp đã được đề cập đến này, bằng sự chú tâm với Niệm là **đối với sự cẩn trọng**, với sự nhiệt tâm tinh tấn thuộc về Thân và Tâm là **đối với người Nhiệt Tâm**, với trạng thái không quan tâm đến bản thân và ngay cả mạng sống là **đối với sự siêng năng sốt sắng**.

Pāṭikaṅkhanti icchitabbaṃ : Gọi là "**Được chờ đợi**" tức là nên mong mõi.

Diṭṭheva dhamme aññāti asmiṃyeva attabhāve arahattaṃ : Gọi là "**Sự hiểu biết hoàn toàn ngay trong đời sống hiện tại**" tức là chính với trạng thái giải thoát hoàn toàn của chính bản thân mình.

Sati vā upādisese anāgāmitāti "upādisesa"nti punabbhavavasena upādātabbakkhandhasesaṃ vuccati, tasmiṃ vā sati anāgāmibhāvo paṭikaṅkhoti dasseti : Gọi là "**Hoặc nếu như còn dư**

sót thì cũng chính là phẩm vị Bất Lai" tức là nương vào việc còn phải sanh trở lại nên gọi là "Còn dư sót", cũng được gọi là còn lại cần phải nương tựa vào với các Uẩn, hoặc chính vì thế nên Ngài chỉ ra cho thấy rằng Việc được chờ chính là sự trở thành Bậc Thánh Bất Lai.

Tattha kiñcāpi heṭṭhimaphalānipi evaṃ dvayatānupassinova honti, uparimaphalesu pana ussāhaṃ janento evamāha : Ở đây, nếu như với những Quả Vị Bậc Thấp nào bằng chính việc Tùy Quán Hai Khía Cạnh như vậy, trong khi làm cho phát sanh lên sự nỗ lực đối với những Quả Vị Bậc Cao, Ngài đã nói như vậy.

Idamavocātiādi saṅgītikārānaṃ vacanaṃ : Gọi là "**Đã nói lên điều này**" tức là lời nói của những Nhà Kết Tập Phật Ngôn.

Tattha idanti "ye te, bhikkhave"tiādivuttanidassanaṃ : Ở đây, gọi là "**Điều này**" tức là so sánh với điều đã được nói rằng "Này Chư Tỳ Khưu! Những điều nào mà điều đó".

Etanti idāni "ye dukkha"nti evamādivattabbagāthābandhanidassanaṃ : Giờ đây, gọi là "**Điều đó**" tức là so sánh liên hệ đến kệ ngôn cần được nói đến được bắt đầu như vầy "Những Ai...Khổ".

Imā ca gāthā catusaccadīpakattā vuttatthadīpikā eva, evaṃ santepi gāthārucikānaṃ pacchā āgatānaṃ pubbe vuttaṃ asamatthatāya anuggahetvā "idāni yadi vadeyya sundara"nti ākaṅkhantānaṃ vikkhittacittānañca atthāya vuttā : Và với tính chất minh giải về Tứ Đế những kệ ngôn này chính là những ngọn đèn giải thích điều đã được nói đến, như vậy dẫu đang có sự hiện hữu, trong sự ảnh hưởng của những kệ ngôn, đối với việc đã đi đến sau, với tính chất không khéo léo sau khi không học tập với những điều đã nói trước kia rằng "Dù vậy, giờ đây cần phải nói về những điều tốt đẹp" rồi đã nói với ý nghĩa tâm tư phóng dật và mong mõi.

Visesatthadīpikā vāti avipassake vipassake ca dassetvā tesaṃ vaṭṭavivaṭṭadassanato, tasmā visesatthadassanatthameva vuttā : Và những ngọn đèn có ý nghĩa khác nhau nên sau khi chỉ ra cho thấy về những người có Minh Sát và những người không có Minh Sát, từ việc chỉ ra cho thấy sự luân hồi hay không luân hồi của những người đó, chính vì thế nên đã được đề cập đến với mục đích chỉ ra cho thấy được những ý nghĩa khác nhau.

Esa nayo ito parampi gāthāvacanesu : Kể từ bây giờ trở về sau, phương pháp đó, là trong cách nói của những kệ ngôn khác.

Tattha yattha cāti nibbānaṃ dasseti : Ở đây, gọi là "**Và nơi nào**" tức là Ngài chỉ ra cho thấy Niết Bàn.

Nibbāne hi dukkhaṃ sabbaso uparujjhati, sabbappakāraṃ uparujjhati, sahetukaṃ uparujjhati, asesañca uparujjhati : Quả thật như vậy, trong Niết Bàn tất cả những sự khổ đau bị tiêu diệt, tất cả các thể loại bị tiêu diệt, điều hữu nhân bị tiêu diệt và tiêu diệt không còn dư sót.

Tañca magganti tañca aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ: Gọi là "**Con đường đó**" tức là Đạo Lộ gồm có Tám Chi Phần đó.

Cetovimuttihīnā te, atho paññāvimuttiyāti ettha arahattaphalasamādhi rāgavirāgā cetovimutti, arahattaphalapaññā avijjāvirāgā paññāvimuttīti veditabbā : Gọi là "**Những người đó, Tâm Giải Thoát thấp kém, và cũng vậy đối với Tuệ Giải Thoát**" tức là ở đây cần phải hiểu rằng Định trong Tâm Quả A La Hán, hoàn toàn thoát ra khỏi những Tham Ái chính là Tâm Giải Thoát, Tuệ trong Tâm Quả A La Hán, hoàn toàn thoát ra khỏi sự Vô Minh chính là Tuệ Giải Thoát.

Taṇhācaritena vā appanājhānabalena kilese vikkhambhetvā adhigataṃ arahattaphalaṃ rāgavirāgā cetovimutti, diṭṭhicaritena upacārajjhānamattaṃ nibbattetvā vipassitvā adhigataṃ arahattaphalaṃ avijjāvirāgā paññāvimutti : Hoặc đối với những khuynh hướng thuộc về Ái Dục, sau khi đã loại bỏ những Kiết Sử Phiền Não bằng mãnh lực chuyên chú trong Thiền Định đã đạt đến Quả Vị A La Hán, sự hoàn toàn thoát ra khỏi những Tham Ái chính là Tâm Giải Thoát, đối với những khuynh hướng thuộc về Kiến, sau khi làm cho khởi sanh trong khoản Cận Định, đã Minh Sát rồi đạt đến Quả Vị A La Hán, việc hoàn toàn thoát ra khỏi sự Vô Minh chính là Tuệ Giải Thoát.

Anāgāmiphalaṃ vā kāmarāgaṃ sandhāya rāgavirāgā cetovimutti, arahattaphalaṃ sabbappakārato avijjāvirāgā paññāvimuttīti : Hoặc là liên hệ đến Dục Tham và Quả Vị Bất Lai, sự hoàn toàn thoát khỏi những Tham Ái đó chính là Tâm Giải Thoát, Quả Vị A La Hán từ tất cả các phương pháp, sự hoàn toàn thoát khỏi Vô Minh chính là Tuệ Giải Thoát.

Antakiriyāyāti vaṭṭadukkhassa antakaraṇatthāya : Gọi là "**Thực hiện việc chấm dứt**" tức là mục đích thực hiện việc chấm dứt đối với sự đau khổ luân hồi.

Jātijarūpagāti jātijaraṃ upagatā, jātijarāya vā upagatā, na parimuccanti jātijarāyāti evaṃ veditabbā : Gọi là "**Đi đến Sanh Già**" tức là chịu bị Sanh Già, hoặc là tiến lại gần đối với Sanh Già, cũng nên hiểu bằng cách như vầy những người đó không thoát khỏi đối với Sanh Già.

Sesamettha ādito pabhuti pākaṭameva : Ở đây, những điều còn lại từ lúc bắt đầu trở đi thì cũng đã quá rõ ràng.

Gāthāpariyosāne ca saṭṭhimattā bhikkhū taṃ desanaṃ uggahetvā vipassitvā tasmiṃyeva āsane arahattaṃ pāpuṇiṃsu : Chấm dứt những kệ ngôn này, Sáu Mươi Vị Tỳ Khưu sau khi học tập về Pháp Thoại đó, đã Minh Sát và chính ngay lúc đó, đã chứng đắc Quả Vị A La Hán tại chổ ngồi.

Yathā cettha, evaṃ sabbavāresu : Và tương tự ở đây, trong tất cả những đoạn khác cũng như vậy.

Ato eva bhagavā "siyā aññenapi pariyāyenā"tiādinā nayena nānappakārato dvayatānupassanaṃ āha : Vì thế, từ nhiều phương pháp khác nhau, Đức Thế Tôn đã nói về Tùy Quán Hai Khía Cạnh bằng cách bắt đầu rằng "Có thể bằng nhiều phương pháp khác nhau".

Tattha dutiyavāre upadhipaccayāti sāsavakammapaccayā : Ở đây, trong đoạn thứ hai, gọi là "**Do duyên bởi Sanh Y**" tức là do duyên bởi Nghiệp Hữu Lậu.

Sāsavakammañhi idha "upadhī"ti adhippetaṃ : Quả thật vậy, Nghiệp Hữu Lậu trong đời này còn có ý nghĩa là "Sanh Y".

Asesavirāganirodhāti asesaṃ virāgena nirodhā, asesavirāgasaṅkhātā vā nirodhā : Gọi là "**Sự đoạn tận thoát khỏi hoàn toàn những Tham Ái không còn dư sót**" tức là sự tận diệt bằng việc thoát khỏi những Tham Ai không còn chút dư sót nào, hoặc sự diệt tắt được nhìn nhận là thoát khỏi hoàn toàn những Tham Ái không có dư sót.

Upadhinidānāti kammapaccayā : Gọi là "**Nương vào Sanh Y**" tức là do duyên Nghiệp.

Dukkhassa jātippabhavānupassīti vaṭṭadukkhassa jātikāraṇaṃ "upadhī"ti anupassanto : Gọi là "**Bậc Tùy Quán nguồn gốc Sanh của Khổ Đau**" tức là trong khi Tùy Quán về "Sanh Y" là nguyên nhân lên của sự Khổ Đau luân hồi.

Sesamettha pākaṭameva : Ở đây những điều còn lại cũng quá rõ ràng.

Evaṃ ayampi vāro cattāri saccāni dīpetvā arahattanikūṭeneva vutto : Như vậy, đối với đoạn này, sau khi giải thích về Tứ Đế, đã đề cập đến đỉnh cao là Quả Vị A La Hán.

Yathā cāyaṃ, evaṃ sabbavārā : Và điều này cũng tương tự, tất cả những đoạn như vậy.

Tattha tatiyavāre avijjāpaccayāti bhavagāmikammasambhāraavijjāpaccayā : Ở đây, trong phần thứ ba, gọi là "**Do duyên Vô Minh**" tức là do duyên Vô Minh nên tích trữ Nghiệp dẫn đến các Sanh Hữu.

Dukkhaṃ pana sabbattha vaṭṭadukkhameva : Lại nữa, sự khổ đau trong tất cả khắp mọi nơi chính là sự khổ đau của sanh tử luân hồi.

Jātimaraṇasaṃsāranti khandhanibbattiṃ jātiṃ khandhabhedaṃ maraṇaṃ khandhapaṭipāṭiṃ saṃsārañca : Gọi là "**Dòng Luân Hồi Sanh Tử**" tức là sự sanh chính là sự xuất hiện của các Uẩn, sự chết chính là sự tiêu hoại của các Uẩn và dòng luân hồi tức là sự diễn tiến liên tiếp của các Uẩn.

Vajantīti gacchanti upenti : Gọi là "**Những ai lưu chuyển**" tức là những ai đi đến, những ai đi tới.

Itthabhāvaññathābhāvanti imaṃ manussabhāvaṃ ito avasesaaññanikāyabhāvañca : Gọi là "**Sanh Hữu này rồi Sanh Hữu khác**" tức là từ sanh hữu nhân loại này cho đến Sanh Hữu của những nhóm chúng sanh khác còn lại.

Gatīti paccayabhāvo : Gọi là "**Sanh Thú**" tức là do Duyên Hữu.

Avijjā hāyanti avijjā hi ayaṃ : Gọi là "**Vô Minh này quả thật**" tức là quả thật chính Vô Minh này.

Vijjāgatā ca ye sattāti ye ca arahattamaggavijjāya kilese vijjhitvā gatā khīṇāsavasattā: Gọi là "**Những chúng sanh nào đạt đến Minh**" tức là sau khi đã xuyên thủng những Kiết Sử Phiền Não, những chúng sanh nào đạt đến bằng Minh trong Tâm A La Hán Đạo chính là Chúng Sanh Lậu Tận.

Sesamuttānatthameva : Những câu còn lại ý nghĩa cũng quá rõ ràng.

Catutthavāre saṅkhārapaccayāti puññāpuññāneñjābhisaṅkhārapaccayā : Trong phần thứ tư, gọi là "**Do Duyên Hành**" tức là do duyên Phúc Hành, Phi Phúc Hành và Bất Động Hành.

Etamādīnavaṃ ñatvāti yadidaṃ dukkhaṃ saṅkhārapaccayā, etaṃ ādīnavanti ñatvā : Gọi là "**Sau khi biết được những điều bất lợi đó**" tức là cụ thể những khổ đau do duyên bởi các Hành, sau khi đã biết được rằng những điều đó chính là điều bất lợi.

Sabbasaṅkhārasamathāti sabbesaṃ vuttappakārānaṃ saṅkhārānaṃ maggañāṇena samathā, upahatatāya phalasamatthatāyāti vuttaṃ hoti : Gọi là "**Tất cả các Hành khi đã được vắng lặng**" tức là sự vắng lặng trong tất cả các phương pháp đã đề cập đến đối với các Hành bằng Trí Đạo.

Saññānanti kāmasaññādīnaṃ maggeneva uparodhanā : Gọi là "**Đối với Tưởng**" tức là sự phá hủy chẳng hạn như Dục Tưởng bằng Tâm Đạo.

Etaṃ ñatvā yathātathanti etaṃ dukkhakkhayaṃ aviparītaṃ ñatvā : Gọi là "**Sau khi biết được điều đó y như thật**" tức là sau khi biết được sự đoạn tận khổ đó một cách rõ ràng chắc chắn.

Sammaddasāti sammādassanā : Gọi là "**Đã thấy chân chánh**" tức là sự nhìn thấy đúng đắn.

Sammadaññāyā ti saṅkhataṃ aniccādito, asaṅkhatañca niccādito ñatvā : Gọi là “**Hiểu biết chân chánh**” tức là sau khi khi biết rõ Chư Hành là Vô Thường, Vô Hành là Thường.

Mārasaṃyoganti tebhūmakavaṭṭaṃ : Gọi là “**Kết Phược Ma**” tức là sự luân hồi trong Tam Giới.

Sesamuttānatthameva : Những câu còn lại, ý nghĩa của đã rõ ràng.

Pañcamavāre viññāṇapaccayāti kammasahajātaabhisaṅkhāraviññāṇapaccayā : Trong phần thứ năm, gọi là “**Do Duyên Thức**” tức là do Duyên Thức Thắng Hành đồng sanh với Nghiệp.

Nicchātoti nittaṇho : Gọi là “**Không mong mỗi**” tức là không có ái dục.

Parinibbutoti kilesaparinibbānena parinibbuto hoti : Gọi là “**Được hoàn toàn tịch tịnh**” tức là sự tịch tịnh với sự giải thoát khỏi những Kiết Sử Phiền Não.

Chaṭṭhavāre phassapaccayāti abhisaṅkhāraviññāṇasampayuttaphassapaccayāti attho : Trong phần thứ sáu, gọi là “**Do Duyên Xúc**” nghĩa là do duyên Xúc tương ưng với Thức Thắng Hành.

Evaṃ ettha padapaṭipāṭiyā vattabbāni nāmarūpasaḷāyatanāni avatvā phasso vutto : Như vậy ở đây, đã không đề cập đến đối Danh Sắc và Nhập cần phải đề cập đến theo tuần tự liên tiếp theo câu chữ mà chỉ đề cập đến Xúc.

Tāni hi rūpamissakattā kammasampayuttāneva na honti, idañca vaṭṭadukkhaṃ kammato vā sambhaveyya kammasampayuttadhammato vāti : Quả thật vậy, đối với điều đó trạng thái lẫn lộn Sắc Pháp nên không phải bằng sự Tương Ưng với Nghiệp, và sự đau khổ luân hồi này cần phải hiện hữu từ Nghiệp hoặc từ các Pháp tương ưng với Nghiệp.

Bhavasotānusārinanti taṇhānusārinaṃ : Gọi là “**Những người xuôi theo dòng Sanh Hữu**” tức là đối với những người còn xuôi theo Ái Dục.

Pariññāyāti tīhi pariññāhi parijānitvā : Gọi là "**Với sự Đạt Tri**" tức là sau khi hiểu biết chắc chắn với ba sự Đạt Tri.

Aññāyāti arahattamaggapaññāya ñatvā : Gọi là "**Với Trí**" tức là sau khi hiểu biết bằng Tuệ trong Tâm A La Hán Đạo.

Upasame ratāti phalasamāpattivasena nibbāne ratā : Gọi là "**Vui thích trong yên tịnh**" tức là vui thích trong trạng thái Niết Bàn do nương vào Thiền Quả.

Phassābhisamayāti phassanirodhā : Gọi là "**Lĩnh hội các Xúc**" tức là sự đoạn diệt các Xúc.

Sesaṃ pākaṭameva : Còn lại cũng đã quá rõ ràng.

Sattamavāre vedanāpaccayā ti kammasampayuttavedanāpaccayā : Trong phần thứ bảy, gọi là "**Do Duyên Thọ**" tức là do duyên Thọ tương ưng với Nghiệp.

Adukkhamasukhaṃ sahāti adukkhamasukhena saha : Gọi là "**Với Không Khổ Không Lạc**" tức là cùng chung với không khổ không lạc.

Etaṃ dukkhanti ñatvānāti etaṃ sabbaṃ vedayitaṃ "dukkhakāraṇa"nti ñatvā, vipariṇāmaṭṭhitiaññāṇadukkhatāhi vā dukkhaṃ ñatvā : Gọi là "**Đối với việc sau khi biết rằng điều đó là đau khổ**" tức là sau khi biết được rằng tất cả những cảm thọ đó đều là "nguyên nhân của khổ đau", hoặc là sau khi biết đau khổ với trạng thái khổ đau vì không biết được về sự đình trụ hay thay đổi.

Mosadhammanti nassanadhammaṃ : Gọi là "**Pháp giả tạo**" tức là pháp phải chịu sự diệt vong.

Palokinanti jarāmaraṇehi palujjanadhammaṃ : Gọi là "**Thường hay tan vỡ**" tức là pháp có sự vỡ vụn bởi Già và Chết.

Phussa phussāti udayabbayañāṇena phusitvā phusitvā : Gọi là "**Sau mỗi Xúc**" tức là sau mỗi lần xúc chạm bằng Trí Sanh Diệt.

Vayaṃ passanti ante bhaṅgameva passanto : Gọi là "**Thấy biến diệt**" tức là trong khi thấy đối với sự vở tan tại điểm cuối cùng.

Evaṃ tattha vijānatīti evaṃ tā vedanā vijānāti, tattha vā dukkhabhāvaṃ vijānāti : Gọi là "**Nhận thức được như vậy**" tức là Vị ấy hiểu thấu được những cảm thọ đó như vậy, hoặc là tại chính nơi đó, vị ấy hiểu thấu sự hiện hữu những đau khổ.

Vedanānaṃ khayāti tato paraṃ maggañāṇena kammasampayuttānaṃ vedanānaṃ khayā : Gọi là "**Đoạn diệt của Thọ**" tức là vượt qua khỏi đó, là sự đoạn tận của các cảm thọ tương ưng với Nghiệp bằng Trí Đạo.

Sesamuttānameva : Còn lại, cũng đã quá rõ ràng.

Aṭṭhamavāre taṇhāpaccayāti kammasambhārataṇhāpaccayā : Trong phần thứ tám, gọi là "**Do Duyên Ái**" tức là do duyên Ái nên tích trữ Nghiệp.

Etamādīnavaṃ ñatvā, taṇhaṃ dukkhassa sambhavanti etaṃ dukkhassa sambhavaṃ taṇhāya ādīnavaṃ ñatvā : Gọi là "**Sau khi biết được những điêu bất lợi đó, Ái Dục sanh lên những sự khổ đau**" tức là sau khi biết được những điều bất lợi với những Ái Dục khởi sanh lên đối với sự đau khổ đó.

Navamavāre upādānapaccayā ti kammasambhāraupādānapaccayā : Trong phần thứ chín, gọi là "**Do Duyên Thủ**" tức là do duyên thủ nên tích trữ các Nghiệp.

Bhavoti vipākabhavo khandhapātubhāvo : Gọi là "**Hữu**" tức là Hữu do quả dị thục, và sự xuất hiện của các Uẩn.

Bhūto dukkhanti bhūto sambhūto vaṭṭadukkhaṃ nigacchati : Gọi là "**Có trở thành...khổ đau**" tức là có trở thành, có phát sanh nên hướng đến sự khổ đau của vòng luân hồi.

Jātassa maraṇanti yatrāpi "bhūto sukhaṃ nigacchatī"ti bālā maññanti, tatrāpi dukkhameva dassento āha – "jātassa

maraṇaṃ hotī"ti : Gọi là "**Có cái chết đối với sự sanh ra**" tức là cũng chính vì những kẻ ngu quan niệm rằng "Có sự trở thành nên hướng đến điều an lạc cho nên trong khi họn nhìn thấy đối với sự đau khổ thì lại nói rằng "Có sự chết đi của sự sanh ra".

Dutiyagāthāya yojanā – aniccādīhi sammadaññāya paṇḍitā upādānakkhayā jātikkhayaṃ nibbānaṃ abhiññāya na gacchanti punabbhavanti : Liên kết đối với hai kệ ngôn – Những Bậc Hiền Trí với sự nhận thức chân chánh chẳng hạn như về Vô Thường, đoạn tận những chấp thủ, với Thắng Trí về Niết Bàn đoạn tận sự Sanh, những vị ấy không đi đến trở lại đối với Hữu.

Dasamavāre ārambhapaccayā ti kammasampayuttavīriyapaccayā : Trong phần thứ mười, gọi là "**Do Duyên Khởi Xướng**" tức là do duyên nỗ lực tương ưng với các Nghiệp.

Anārambhe vimuttinoti anārambhe nibbāne vimuttassa. Sesamuttānameva : Gọi là "**Không khởi xướng đối với người Giải Thoát**" tức là trong sự tịch diệt, trong sự không khởi xướng đối với những Bậc Giải Thoát. Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

Ekādasamavāre āhārapaccayāti kammasampayuttāhārapaccayā : Trong phần thứ mười một, gọi là "**Do Duyên Dưỡng Chất**" tức là do duyên dưỡng chất tương ưng với Nghiệp.

Aparo nayo – catubbidhā sattā rūpūpagā, vedanūpagā, saññūpagā, saṅkhārūpagāti : Một cách khác nữa là – Chúng sanh có bốn loại, được duy trì từ Sắc, được duy trì từ Thọ, được duy trì từ Tưởng và được duy trì từ Thức.

Tattha ekādasavidhāya kāmadhātuyā sattā rūpūpagā kabaḷīkārāhārasevanato : Ở đây, những chúng sanh thuộc về mười một cõi Dục Giới từ việc nương vào Đoàn Thực nên **được duy trì từ Sắc**.

Rūpadhātuyā sattā aññatra asaññehi vedanūpagā phassāhārasevanato : Những chúng sanh ở Cõi Sắc Giới ngoại trừ chúng sanh Vô Tưởng từ việc nương vào Xúc Thực nên **được duy trì từ Thọ**.

Heṭṭhā tividhāya arūpadhātuyā sattā saññūpagā saññābhinibbattamanosañcetanāhārasevanato : Những chúng sanh ở Ba Cõi Vô Sắc Bậc Thấp từ việc nương vào Tư Niệm Thực đang phát khởi Tưởng nên **được duy trì từ Tưởng**.

Bhavagge sattā saṅkhārūpagā saṅkhārābhinibbattaviññāṇāhārasevanatoti : Những chúng sanh trong Cõi Cao Tột Cùng (Cõi Phi Tưởng Phi Phi Tưởng) từ việc nương vào Thức Thực đang phát khởi Hành **nên được duy trì từ Hành**.

Evampi yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti, sabbaṃ āhārapaccayāti veditabbaṃ: Dẫu như vậy, bất cứ khổ nào được phát sanh lên, cần phải hiểu rằng tất cả đều do duyên dưỡng chất.

Ārogyanti nibbānaṃ : Gọi là "**Vô Bịnh**" tức là Niết Bàn.

Saṅkhāya sevīti cattāro paccaye paccavekkhitvā sevamāno, "pañcakkhandhā dvādasāyatanāni aṭṭhārasadhātuyo"ti evaṃ vā lokaṃ saṅkhāya "aniccaṃ dukkhaṃ anattā"ti ñāṇena sevamāno : Gọi là "**Đã suy xét, người thực hành...**" tức là sau khi đã quán tưởng trong bốn món vật dụng, trong khi thực hành, hoặc đã quán xét về thế gian như vầy "Là Năm Uẩn, là Mười Hai Xứ, là Mười Tám Giới" rồi trong khi thực hành bằng Trí rằng "Là Vô Thường, là Khổ Não, là Vô Ngã".

Dhammaṭṭhoti catusaccadhamme ṭhito : Gọi là "**Trú Pháp**" tức là an trú trong Pháp Tứ Đế.

Saṅkhyaṃ nopetīti "devo"ti vā "manusso"ti vā ādikaṃ saṅkhyaṃ na gacchati : Gọi là "**Không rơi vào sự định đặt**" tức là không rơi vào sự định đặt như là "Chư Thiên" hoặc là "Con Người" .v.v.

Dvādasamavāre iñjitapaccayāti taṇhāmānadiṭṭhikammakilesaiñjitesu yato kutoci kammasambhāriñjitapaccayā : Trong phần mười hai, gọi là "**Do Duyên Giao Động**" tức là do duyên giao động tích trữ với Nghiệp bởi cái gì, từ nơi đâu trong sự giao động của Ái. Mạn, Kiến, Nghiệp và những Kiết Sử Phiền Não.

Ejaṃ vossajjāti taṇhaṃ cajitvā : Gọi là "**Buông bỏ những dục vọng**" tức là sau khi từ bỏ Ái Dục.

Saṅkhāre uparundhiyāti kammaṃ kammasampayutte ca saṅkhāre nirodhetvā : Gọi là "**Ngăn chặn đối với các Hành**" tức là sau khi làm cho tiêu diệt Nghiệp trong các Hành và trong những điều liên quan đến Nghiệp.

Terasamavāre nissitassa calitanti taṇhāya taṇhādiṭṭhimānehi vā khandhe nissitassa sīhasutte (saṃ. ni. 3.78) devānaṃ viya bhayacalanaṃ hoti : Trong phần thứ mười ba, gọi là "**Sự khuấy động của người bị lệ thuộc**" tức là bằng Ái, Kiến và Mạn của Ái Dục, hoặc là đối với người bị lệ thuộc trong các Uẩn giống như sự rúng động sợ hãi của Chư Thiên trong bài kinh Sư Tử (Saṃ.ni.3.78).

Cuddasamavāre rūpehīti rūpabhavehi rūpasamāpattīhi vā : Trong phần thứ mười bốn, gọi là "**Đối với Sắc**" tức là đối với Sắc Hữu hoặc là đối với Thiền Sắc Giới.

Arūpāti arūpabhavā arūpasamāpattiyo vā : Gọi là "**Vô Sắc**" tức là Vô Sắc Hữu hoặc Thiền Vô Sắc.

Nirodhoti nibbānaṃ : Gọi là "**Sự đoạn diệt**" tức là Niết Bàn.

Maccuhāyinoti maraṇamaccu kilesamaccu devaputtamaccuhāyino, tividhampi taṃ maccuṃ hitvā gāminoti vuttaṃ hoti : Gọi là "**Bỏ Thần Chết lại sau lưng**" tức là bỏ lại sau lưng Tử Thần Chết, Kiết Sử Thần Chết và Thiên Tử Thần Chết, cũng còn được nói là người rời đi sau khi vất bỏ Thần Chết với ba phần đó.

Pannarasamavāre yanti nāmarūpaṃ sandhāyāha : Trong phần thứ mười lăm, gọi là "**Điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến Danh Sắc.

Tañhi lokena dhuvasubhasukhattavasena "idaṃ sacca"nti upanijjhāyitaṃ diṭṭhamālokitaṃ : Quả thật thế, do nương vào tính chất Thường, Tịnh và Lạc đối với thế gian, nên khi nhìn về phía trước trong hiện tại, rồi suy nghĩ về điều đó rằng "Điều này là Sự Thật".

Tadamariyānanti idaṃ ariyānaṃ, anunāsikaikāralopaṃ katvā vuttaṃ : Gọi là "**Điều đó, đối với những Bậc Thánh...**" tức là từ Idaṃ ariyānaṃ, sau khi rút gọn âm mũi (ṃ) nên đã nói như vậy.

Etaṃ musāti etaṃ dhuvādivasena gahitampi musā, na tādisaṃ hotīti : Gọi là "**Điều này là xão trá**" tức là đối với sự nắm giữ do nương vào sự Thường Còn, điều đó là xão trá là không giống như vậy.

Puna yanti nibbānaṃ sandhāyāha : Lại nữa, gọi là "**Điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến Niết Bàn.

Tañhi lokena rūpavedanādīnamabhāvato "idaṃ musā natthi kiñcī"ti upanijjhāyitaṃ : Từ việc không hiện hữu nguồn cội Sắc hay Thọ đối với thế gian, vị ấy suy nghĩ về điều đó rằng "Điều này thật xão trá, không có bất cứ gì cả".

Tadamariyānaṃ etaṃ saccanti taṃ idaṃ ariyānaṃ etaṃ nikkilesasaṅkhātā subhabhāvā, pavattidukkhapaṭipakkhasaṅkhātā sukhabhāvā, accantasantisaṅkhātā niccabhāvā ca anapagamanena paramatthato "sacca"nti yathābhūtaṃ sammappaññāya sudiṭṭhaṃ : Gọi là "**Điều đó đối với những Bậc Thánh Nhân, điều này là sự thật**" tức là điều đó, đó là của Bậc Thánh Nhân, điều này trở nên Thanh Tịnh hay còn gọi là thoát khỏi những Kiết Sữ Phiền Não, điều này trở nên An Lạc hay còn gọi là kẻ thù của những sự khổ đau đang được diễn ra, trở nên Thường Còn hay còn gọi là có sự trường cữu, từ Ý Nghĩa Siêu Lý với việc không dời đổi vị ấy thấy rõ ràng bằng Trí Tuệ chân chân như thật rằng "Đây là Sự Thật".

Anattani attamāninti anattani nāmarūpe attamāniṃ : Gọi là "**Hoan hỷ đối với Vô Ngã**" tức là hoan hỷ đối với Vô Ngã trong Danh Sắc.

Idaṃ saccanti maññatīti idaṃ nāmarūpaṃ dhuvādivasena "sacca"nti maññati : Gọi là "**Người đó quan niệm rằng điều này là Sự Thật**" tức là do nương vào sự Trường còn của Danh Sắc người đó quan niệm rằng điều này là "Sự Thật".

Yena yena hīti yena yena rūpe vā vedanāya vā "mama rūpaṃ, mama vedanā"tiādinā nayena maññanti : Gọi là "**Quả nhiên là đối với những điều nào**" tức là người đó quan niệm đối với bất kỳ điều nào cho dù trong Sắc hoặc trong Thọ bằng phương pháp cho rằng "Sắc là của Tôi, Thọ là của Tôi".

Tato tanti tato maññitākārā taṃ nāmarūpaṃ hoti aññathā : Gọi là "**Liền sau đó, điều ấy**" tức là liền sau với cách thức quan niệm ấy, Danh Sắc đó **theo một cách khác** rồi.

Kiṃ kāraṇaṃ? Tañhi tassa musā hoti, yasmā taṃ yathāmaññitākārā musā hoti, tasmā aññathā hotīti attho : Với lý do gì? **Quả thật điều đó là xão trá của chính họ**, nghĩa là chính vì cách thức quan niệm như vậy đó chính là điều xão trá, cho nên nó theo một cách khác.

Kasmā pana musā hotīti? : Thế nhưng tại sao lại là điều xão trá?

Mosadhammañhi ittaraṃ, yasmā yaṃ ittaraṃ parittapaccupaṭṭhānaṃ, taṃ mosadhammaṃ nassanadhammaṃ hoti, tathārūpañca nāmarūpanti : **Quả thật Pháp xão trá quá ngắn ngũi**, chính vì điều ngắn ngũi nào chỉ xuất hiện quá ít ỏi, điều đó chính là Pháp Xão Trá hay là Pháp hư hại, cũng như thế ấy chính là Danh Sắc.

Saccābhisamayāti saccāvabodhā : Gọi là "**Lãnh hội sự Chân Thật**" tức là Giác Ngộ các Đế.

Soḷasamavāre yanti chabbidhamiṭṭhārammaṇaṃ sandhāyāha : Trong phần thứ mười sáu, gọi là "**Điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến sáu đối tượng cảnh hài lòng dễ chịu.

Tañhi lokena salabhamacchamakkaṭādīhi padīpabaḷisalepādayo viya "idaṃ sukha"nti upanijjhāyitaṃ : Quả thật vậy, bởi thế gian giống như ngọn đèn, lưỡi câu và sự tô màu đối với những con bướm đem, những con cá và những con khỉ vậy trong khi quan sát về điều đó thì cho rằng "Đây chính là An Lạc".

Tadamariyānaṃ etaṃ dukkhanti taṃ idaṃ ariyānaṃ "kāmā hi citrā madhurā manoramā, virūparūpena mathenti citta"ntiādinā (su. ni. 50; cūḷani. khaggavisāṇasuttaniddesa 136) nayena "etaṃ dukkha"nti yathābhūtaṃ sammappaññāya sudiṭṭhaṃ : Gọi là "**Điều đó đối với Bậc Thánh, thì đây là đau khổ**" tức là điều này của Bậc Thánh là thấy rõ ràng điều đó bằng Trí Tuệ Chân Chánh như thật rằng "điều đó là Khổ" theo phương pháp "Bởi các Dục đa dạng ngọt thích ý, lay động tâm, nhiều hình thức khác nhau"(su. ni. 50; cūḷani. khaggavisāṇasuttaniddesa 136).

Puna yanti nibbānameva sandhāyāha : Lại nữa, gọi là "**Điều đó**" tức là Ngài đã noi liên hệ chính với Niết Bàn.

Tañhi lokena kāmaguṇābhāvā "dukkha"nti upanijjhāyitaṃ : Quả thật, việc hiện hữu Dục Trưởng Dưỡng đối với thế gian, đã suy xét điều đó chính là "Đau Khổ".

Tadamariyānanti taṃ idaṃ ariyānaṃ paramatthasukhato "etaṃ sukha"nti yathābhūtaṃ sammappaññāya sudiṭṭhaṃ : Gọi là "**Điều đó đối với Bậc Thánh**" tức là điều đó của Bậc Thánh là từ sự An Lạc Chân Thể tuyệt đối, là sự thấy rõ ràng với Trí Tuệ Chân Chánh như thật rằng "Điều đó là An Lạc".

Kevalāti anavasesā : Gọi là "**Trọn vẹn**" tức là không còn dư sót.

Iṭṭhāti icchitā patthitā : Gọi là "**Dễ chịu**" tức là đáng mong mỏi, đáng khao khát.

Kantāti piyā : Gọi là "**Khả ái**" tức là đáng yêu.

Manāpāti manavuḍḍhikarā : Gọi là "**Đáng mến**" tức là đang làm phát triển trong Tâm ý.

Yāvatatthīti vuccatīti yāvatā ete cha ārammaṇā atthīti vuccanti : Gọi là "**Nói là thế cho đến khi còn hiện hữu**" tức là được nói là như vậy cho đến khi nào sáu đối tượng cảnh đó còn hiện hữu.

Vacanabyattayo veditabbo : Nên hiểu theo cách nói ngược.

Ete voti ettha voti nipātamattaṃ : Gọi là "**Những điều đó**" ở đây chữ "**Vo**" chỉ là một phân từ bất biến.

Sukhanti diṭṭhamariyehi, sakkāyassuparodhananti "sukha"miti ariyehi pañcakkhandhanirodho diṭṭho, nibbānanti vuttaṃ hoti : Gọi là "**Với cái thấy của Bậc Thánh Nhân là An Lạc, khi sự bám chấp vào thân này bị rụng vỡ**" tức là việc đã nhìn thấy sự diệt tận Năm Uẩn đối với Bậc Thánh Nhân được cho là An Lạc, cũng còn được gọi là Niết Bàn.

Paccanīkamidaṃ hotīti paṭilomamidaṃ dassanaṃ hoti : Gọi là "**Điều này là đối nghịch**" tức là điều này được nhìn thấy đối chọi lại.

Passatanti passantānaṃ, paṇḍitānanti vuttaṃ hoti : Gọi là "**Điều thấy được**" cũng được gọi là đối với việc đã nhìn thấy của Bậc Hiền Trí.

Yaṃ pareti ettha yanti vatthukāme sandhāyāha : Gọi là "**Những điều nào mà kẻ khác...**" ở đây, gọi là "**Những điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến Vật Dục.

Puna yaṃ pareti ettha nibbānaṃ : Lại nữa, gọi là "**Những điều nào mà kẻ khác...**" ở đây cũng chính là Niết Bàn.

Passāti sotāraṃ ālapati : Gọi là "**Hãy nhìn xem**" tức là trò chuyện với người đang lắng nghe.

Dhammanti nibbānadhammaṃ : Gọi là "**Giáo Pháp**" tức là Pháp Niết Bàn.

Sampamūḷhetthaviddasūti sampamūḷhā ettha aviddasū bālā : Gọi là "**Tại nơi đây kẻ ngu si bối rối**" tức là tại nơi đây, những kẻ ngu si, những kẻ ngu xuẩn bối rối.

Kiṃkāraṇaṃ sampamūḷhā? : Bối rối vì nguyên nhân gì?

Nivutānaṃ tamo hoti , andhakāro apassataṃ, bālānaṃ avijjāya nivutānaṃ otthaṭānaṃ andhabhāvakaraṇo tamo hoti, yena nibbānadhammaṃ daṭṭhuṃ na sakkonti : **Là bóng tối dành cho kẻ bị che, là tối tăm cho người không thể thấy**, là bóng tối tạo nên sự hiện hữu mù quáng với sự ngăn che dành cho những người bị ngăn che, với Vô Minh dành cho kẻ ngu, vì thế không thể nhìn thấy Pháp Niết Bàn.

Satañca vivaṭaṃ hoti, āloko passatāmivāti satañca sappurisānaṃ paññādassanena passataṃ ālokova vivaṭaṃ hoti nibbānaṃ : Gọi là "**Bậc Đức Hạnh, đó là sự mở toang, cũng giống như ánh sáng được nhìn thấy**" tức là Bậc Đức Hạnh đã nhìn thấy với sự nhìn thấy bằng Trí Tuệ của Bậc Chân Nhân là Niết Bàn giống như bầu trời được mở toang.

Santike na vijānanti, magā dhammassakovidāti yaṃ attano sarīre tacapañcakamattaṃ paricchinditvā anantarameva adhigantabbato, attano khandhānaṃ vā nirodhamattato santike

nibbānaṃ, taṃ evaṃ santike santampi na vijānanti magabhūtā janā maggāmaggadhammassa saccadhammassa vā akovidā, sabbathā bhavarāga...pe... susambudho : Gọi là "**Khi cận kề không có sự thông hiểu, những kẻ ngốc, không rành mạch Giáo Pháp**" tức là những điều nào sau khi làm dấu hiệu trong phạm vi của năm vật thể trược trong thân thể của chính mình, từ việc cần phải có sự hiểu biết liên tục không gián đoạn, hoặc từ việc đoạn diệt đối với các Uẩn của chính mình, là trong khi kề cận Niết Bàn, dẫu có cận kề như vậy những chúng sanh ngốc nghếch cũng không hiểu rõ những điều đó, hoặc là những chúng sanh không có sự rành rẽ đối với Pháp Chân Đế hay đối với những Pháp Đạo Phi Đạo, trong khắp tất cả mọi nơi **Hữu Ái...(trùng)...dễ dàng Giác Ngộ**.

Tattha māradheyyānupannehīti tebhūmakavaṭṭaṃ anupannehi : Ở đây, gọi là "**Đối với người đang tiến vao Ma Giới**" tức là đối với những người đang tiến vào Tử Sanh Luân Hồi trong Tam Giới.

Pacchimagāthāya sambandho "evaṃ asusambudhaṃ ko nu aññatra mariyehī"ti: Liên hệ đến câu cuối cùng, gọi là "Vì không dể để Giác Ngộ như vậy **nên người nào ngoài những Bậc Thánh Nhân ra**".

Tassattho – ṭhapetvā ariye ko nu añño nibbānapadaṃ jānituṃ arahati, yaṃ padaṃ catutthena ariyamaggena sammadaññāya anantarameva anāsavā hutvā kilesaparinibbānena parinibbanti, sammadaññāya vā anāsavā hutvā ante anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbantīti arahattanikūṭena desanaṃ niṭṭhāpesi : Điều đó có ý nghĩa rằng – Ngoài trừ những Bậc Thánh Nhân ra, người nào khác xứng đáng hiểu biết về phần Niết Bàn đó, đối với việc hiểu biết Chân Chánh bằng Tứ Thánh Đạo về phần nào đó, chính với sự không gián đoạn đã trở thành những Bậc Vô Lậu, những Vị Ấy Viên Tịch Niết Bàn bằng sự Viên Tịch Niết Bàn những Kiết Sử Phiền Não, hoặc là đối với sự hiểu biết Chân Chánh, sau khi trở thành những Vị Thánh Vô Lậu, những Vị Ấy Viên Tịch Niết Bàn tận cùng không còn dư sót, với đỉnh cao là Quả Vị A La Hán, Ngài đã chấm dứt Pháp Thoại.

Attamanāti tuṭṭhamanā : Gọi là "**Hoan Hỷ**" tức là thỏa mãn.

Abhinandunti abhinandiṃsu : Gọi là "**Thỏa thích**" tức là hài lòng.

Imasmiñca pana veyyākaraṇasminti imasmiṃ soḷasame veyyākaraṇe : Gọi là "**Lại nữa, trong lúc giải thích đó**" tức là trong lúc giải thích mười sáu phần đó.

Bhaññamāneti bhaṇiyamāne : Gọi là "**Trong khi được nói lên**" tức là trong khi được giảng giải.

Evaṃ sabbesupi soḷasasu veyyākaraṇesu saṭṭhimatte saṭṭhimatte katvā saṭṭhiadhikānaṃ navannaṃ bhikkhusatānaṃ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṃsu, soḷasakkhattuṃ cattāri cattāri katvā catusaṭṭhi saccānettha veneyyavasena nānappakārato desitānīti : Như vậy, trọn vẹn trong mười sáu (16) lần giải thích, đã làm cho mỗi lần sáu mươi vị (60) và tất cả tổng cọng là chín trăm sáu mươi (960) Vị Tỳ Khưu nương vào đó đã Giải Thoát Tâm với những Lậu Hoặc, và với việc đã thuyết giảng bằng nhiều phương pháp khác nhau nương vào việc có thể hiểu được lời giảng dạy, trong mười sáu phần (16), sau khi đã tạo mỗi phần bốn (4) thì ở đây bằng với sáu mươi bốn (64) sự chân thật.

PHẦN DỊCH NGHĨA:

12. CHÚ GIẢI KINH TÙY QUÁN HAI KHÍA CẠNH.

Gọi là "**Tôi đã nghe như vầy**" tức là Kinh Tùy Quán Hai Khía Cạnh. Phát sanh trong trường hợp nào? Đối với Kinh này, phát sanh lên từ sự cố ý sắp đặt của chính mình. Quả nhiên là như vậy, Đức Thế Tôn đã tuyên thuyết về Kinh này do chính sự cố ý sắp đạt của chính mình. Ở đây, điều đó chỉ là tóm gọn, phần chi tiết sẽ được trở nên rõ ràng hơn chính với việc nương vào sự giải thích chi tiết của Bài Kinh. Ở đây, với việc khởi đầu rằng "**Tôi đã nghe như vầy**" tức là nương theo cách đã đề cập đến. Gọi là "**Trong Đông Phương Tự**" tức là trong ngôi chùa nằm ở Hướng Đông của Kinh Thành Sāvatthī. Gọi là "**Tại tòa lâu đài của Mẹ Mirāga**" tức là ở đây, Cận Sự Nữ Visākhā với trạng thái đã được ban tặng vào địa vị là người Mẹ bởi cha chồng của chính mình Trưởng Giả Migāra, nên được gọi là "Mẹ của Migāra". Sau khi bỏ ra món đại trang sức có trị giá lên đến chín mươi triệu đồng tiền vàng từ Mẹ của Migāra đó, tòa lâu đài đã cho kiến tạo có một ngàn căn phòng nhỏ sau khi làm năm trăm căn phòng bên trên và năm trăm căn phòng bên dưới, và tòa lâu đài đó được gọi là "Tòa lâu đài của Mẹ Migāra". Chính là trong tòa lâu đài của Mẹ Migāra.

Gọi là "**Thế rồi, lúc bấy giờ, Đức Thế Tôn...**" tức là vào chính lúc nào Đức Thế Tôn trú tại tòa lâu đài của Migāra trong Đông Phương Tự gần Kinh Thanh Sāvatthī, thì chính vào lúc bấy giờ. Gọi là "**Nhằm ngày Uposatha**" tức là trong ngày Uposatha đó, cũng được gọi là ngày trai giới Uposatha. Gọi là "**Trong ngày thứ mười lăm**" tức điều này là lời nói diễn tả ngày Trai Giới vẫn còn được thành tựu bằng việc thọ trì những học giới. Gọi là "**Trong đêm trăng tròn vằng vặc**" tức là với trạng thái trong ngày mười lăm là bằng sự tính toán ban ngày, với trạng thái vắng mặt những bợn nhơ chẳng hạn như những đám mây là bằng sự thành tựu những đức tính trong buổi tối và với trạng thái tròn đầy là bằng sự tròn vằng vặc, và với trạng thái viên mãn của mặt trăng chính là với đêm trăng tròn vằng vặc. Gọi là "**Đã được Hội Chúng Tỳ Khưu vây quanh**" tức là đã được vây quanh bởi Hội Chúng Tỳ Khưu. Gọi là "**Ngồi ngoài trời**" tức là đã ngồi trên chổ ngồi của Đức Phật đã được soạn sẵn trong khoản trống không hề có sự che đậy nào dưới bầu trời trong khoản sân của Tòa Lâu Đài bằng Châu Báu của Mẹ Migāra. Gọi là "**Hoàn toàn im lặng**" tức là cực kỳ im lặng, hoặc là Ngài nhìn chung quanh đến nơi nào, thì từ nơi đó đều im lặng, đối với lời nói cũng im lặng, lại nữa đối với thân cũng có sự im lặng. Gọi là "**Đã nhìn quanh về Hội Chúng Tỳ Khưu**" tức là sau khi đã nhìn chung quanh về Hội Chúng Tỳ Khưu đang ngồi ước chừng hơn cả một ngàn Tỳ

Khưu hoàn toàn im lặng đó, Ngài suy nghĩ rằng "Tại nơi đây, rất nhiều là những Bậc Dự Lưu, rất nhiều là những Bậc Thất Lai, rất nhiều là những Bậc Bất Lai, rất nhiều là những Phàm Phu Hiền Thiện là những người chuyên cần quán chiếu, Pháp thoại thích thích hợp nào dành cho Hội Chúng Tỳ Khưu này nhỉ?", sau khi đã quan sát khắp nơi với mục đích ước lượng về Pháp Thoại thích hợp.

Gọi là "**Này Chư Tỳ Khưu! Những điều nào, mà những điều ấy là Pháp Thiện**" tức là những điều nào mà những điều đó là Thiện với ý nghĩa Vô Bịnh, với ý nghĩa Vô Tội, với ý nghĩa có kết quả an lạc và với ý nghĩa được phát sanh từ sự thiện xảo, là Ba Mươi Bảy Pháp hổ trợ Giác Ngộ hoặc là sự tỏa sáng của Pháp Học. Gọi là "**Cao thượng, làm cho thoát khỏi, dẫn đến Giác Ngộ**" tức là Cao thượng với ý nghĩa cần phải tiếp cận nắm bắt, làm cho thoát khỏi với ý nghĩa giải thoát khỏi từ thế gian, dẫn đến Giác Ngộ với ý nghĩa tiến trình chứng đạt Quả Vị A La Hán hay còn gọi là sự Giác Ngộ. Gọi là "**Này Chư Tỳ Khưu! Với việc lắng nghe của các con về những...(trùng)...điều ấy**" tức là những nguyên nhân nào? Những lý do nào? Những sự gợi ý nào đối với sự lắng nghe của các con về những Thiện Pháp... (trùng)... dẫn đến Giác Ngộ đó, cũng còn được nói là Các con lắng nghe Giáo Pháp đó với mục đích gì? Gọi là "**Với sự hiểu biết như thật đối với hai khía cạnh Pháp càng nhiều càng tốt**" tức là ở đây gọi là "**Càng nhiều càng tốt**" tức là lời nói nhấn mạnh về sự ước lượng. Hai khía cạnh tức là điều đó có hai thành phần riêng biệt, hai khía cạnh cũng chính là hai phạm trù, là đối với hai phạm trù của những điều đó. Cũng có văn bản ghi rằng "Dvayāna". Gọi là "**Với sự hiểu biết như thật**" tức là với sự hiểu biết rõ ràng. Tại sao đã được nói đến như vậy? Sự hiểu biết như thật nào hay còn gọi là Minh Sát đối với sự định nghĩa các Pháp, điều đó gồm có hai phần được chia ra là Hiệp Thế và Siêu Thế, chỉ với mục đích bấy nhiêu và kể từ đó về sau không có sự lập đi lập lại, quả thật vậy đối với sự lắng nghe là cũng đã quá nhiều, và sự đắc chứng riêng biệt chính là đối với sự tu tiến vượt qua khỏi sự hiểu biết đó. Gọi là "**Các Ngài nói như thế nào là Hai Khía Cạnh?**" chủ ý của điều này là "Lại nữa, này Chư Tỳ Khưu, nếu như ở đấy, có thể người đó hỏi rằng Bạch Các Ngài, các Ngài nói như thế nào là Hai Khía Cạnh?" Lại nữa, ý nghĩa của câu đó cũng là "Các Ngài nói về sự hiện hữu của Hai Khía Cạnh nào?"

(1). Liền sau đó, Đức Thế Tôn trong khi chỉ ra cho thấy Hai Khía Cạnh, Ngài đã bắt đầu nói như vầy "**Đây là Khổ**". Ở đây, trong Pháp Tứ Đế đối với Hai Khía Cạnh là "Đây là Khổ, đây là nhân sanh Khổ", như vậy là đối với phạm trù thứ nhất thuộc về Hiệp Thế và nguyên nhân của chính mình

hoặc với việc chỉ ra cho thấy đối với Khổ, đây chính là **Tùy Quán Thứ Nhất**, những điều khác là đối với phạm trù thứ hai thuộc về Siêu Thế và phương pháp của chính mình hoặc là với việc chỉ ra cho thấy đối với Sự Tịch Diệt chính là **Tùy Quán Thứ Hai**. Và ở đây, điều đầu tiên chính là với Sự Thanh Tịnh Thứ Ba và Thứ Tư (*tức là Kiến Tịnh và Đoạn Nghi Tịnh. Lời người dịch*), điều thứ hai chính là Sự Thanh Tịnh Thứ Năm (*tức là Đạo Phi Đạo Tri Kiến Tịnh.Lời người dịch*). Gọi là "**Dành cho người Tùy Quán Hai Khía Cạnh chân chánh như vậy**" tức là đối với việc đang chân chánh Tùy Quán trong cặp đôi Pháp nương theo phương pháp đã được đề cập đến này, bằng sự chú tâm với Niệm là **đối với sự cẩn trọng**, với sự nhiệt tâm tinh tấn thuộc về Thân và Tâm là **đối với người Nhiệt Tâm**, với trạng thái không quan tâm đến bản thân và ngay cả mạng sống là **đối với sự siêng năng sốt sắng**. Gọi là "**Được chờ đợi**" tức là nên mong mõi. Gọi là "**Sự hiểu biết hoàn toàn ngay trong đời sống hiện tại**" tức là chính với trạng thái giải thoát hoàn toàn của chính bản thân mình. Gọi là "**Hoặc nếu như còn dư sót thì cũng chính là phẩm vị Bất Lai**" tức là nương vào việc còn phải sanh trở lại nên gọi là "Còn dư sót", cũng được gọi là còn lại cần phải nương tựa vào với các Uẩn, hoặc chính vì thế nên Ngài chỉ ra cho thấy rằng Việc được chờ chính là sự trở thành Bậc Thánh Bất Lai. Ở đây, nếu như với những Quả Vị Bậc Thấp nào bằng chính việc Tùy Quán Hai Khía Cạnh như vậy, trong khi làm cho phát sanh lên sự nỗ lực đối với những Quả Vị Bậc Cao, Ngài đã nói như vậy.

Gọi là "**Đã nói lên điều này**" tức là lời nói của những Nhà Kết Tập Phật Ngôn. Ở đây, gọi là "**Điều này**" tức là so sánh với điều đã được nói rằng "Này Chư Tỳ Khưu! Những điều nào mà điều đó". Giờ đây, gọi là "**Điều đó**" tức là so sánh liên hệ đến kệ ngôn cần được nói đến được bắt đầu như vầy "Những Ai...Khổ". Và với tính chất minh giải về Tứ Đế những kệ ngôn này chính là những ngọn đèn giải thích điều đã được nói đến, như vậy dẫu đang có sự hiện hữu, trong sự ảnh hưởng của những kệ ngôn, đối với việc đã đi đến sau, với tính chất không khéo léo sau khi không học tập với những điều đã nói trước kia rằng "Dù vậy, giờ đây cần phải nói về những điều tốt đẹp" rồi đã nói với ý nghĩa tâm tư phóng dật và mong mõi. Và những ngọn đèn có ý nghĩa khác nhau nên sau khi chỉ ra cho thấy về những người có Minh Sát và những người không có Minh Sát, từ việc chỉ ra cho thấy sự luân hồi hay không luân hồi của những người đó, chính vì thế nên đã được đề cập đến với mục đích chỉ ra cho thấy được những ý nghĩa khác nhau. Kể từ bây giờ trở về sau, phương pháp đó, là trong cách nói của những kệ ngôn khác.

(*Trong bản văn chính không ghi những câu kệ vào trước khi giải thích. Chúng tôi xin được mạn phép thêm vào những kệ ngôn để người đọc dễ nhận diện nhưng không làm ảnh hưởng đến văn bản chính. Lời người dịch*)

730. "Ye dukkhaṃ nappajānanti,

Atho dukkhassa sambhavaṃ;

Yattha ca sabbaso dukkhaṃ,

Asesaṃ uparujjhati;

Tañca maggaṃ na jānanti,

Dukkhūpasamagāminaṃ".

730. "Những người nào không nhận biết khổ đau,

Luôn căn nguyên của những điều đau khổ,

Và nơi nào những đau khổ trọn vẹn,

Bị tiêu diệt không một chút dư thừa,

Họ không biết về chính con đường đó,

Là con đường làm lắng dịu khổ đau".

730. Ở đây, gọi là "**Và nơi nào**" tức là Ngài chỉ ra cho thấy Niết Bàn. Quả thật như vậy, trong Niết Bàn tất cả những sự khổ đau bị tiêu diệt, tất cả các thể loại bị tiêu diệt, điều hữu nhân bị tiêu diệt và tiêu diệt không còn dư sót. Gọi là "**Con đường đó**" tức là Đạo Lộ gồm có Tám Chi Phần đó.

731."Cetovimuttihīnā te,
Atho paññāvimuttiyā;
Abhabbā te antakiriyāya,
Te ve jātijarūpagā".

731. "Những người đó, Tâm Giải Thoát thấp kém,
Và cũng vậy đối với Tuệ Giải Thoát,
Họ không thể thực hiện việc chấm dứt,
Họ quả thật đi đến với sanh già".

732. "Ye ca dukkhaṃ pajānanti,
Atho dukkhassa sambhavaṃ;
Yattha ca sabbaso dukkhaṃ,
Asesaṃ uparujjhati;
Tañca maggaṃ pajānanti,
Dukkhūpasamagāminaṃ".

732. "Những người nào nhận biết được khổ đau,
Luôn căn nguyên của những điều đau khổ,
Và nơi nào những đau khổ trọn vẹn,
Bị triệt tiêu không một chút dư thừa,
Họ biết được về chính con đường đó,
Là con đường làm lắng dịu khổ đau".

733. "Cetovimuttisampannā,
Atho paññāvimuttiyā;
Bhabbā te antakiriyāya,
Na te jātijarūpagā"ti.

733. "Họ thành tựu sự Giải Thoát của Tâm,
Và cũng vậy đối với Tuệ Giải Thoát,
Họ có thể thực hiện việc chấm dứt,
Họ quả thật không đi đến sanh già".

731- 733. Gọi là "**Những người đó, Tâm Giải Thoát thấp kém, và cũng vậy đối với Tuệ Giải Thoát**" tức là ở đây cần phải hiểu rằng Định trong Tâm Quả A La Hán, hoàn toàn thoát ra khỏi những Tham Ái chính là Tâm Giải Thoát, Tuệ trong Tâm Quả A La Hán, hoàn toàn thoát ra khỏi sự Vô Minh chính là Tuệ Giải Thoát. Hoặc đối với những khuynh hướng thuộc về Ái Dục, sau khi đã loại bỏ những Kiết Sử Phiền Não bằng mãnh lực chuyên chú trong Thiền Định đã đạt đến Quả Vị A La Hán, sự hoàn toàn thoát ra khỏi những Tham Ái chính là Tâm Giải Thoát, đối với những khuynh hướng thuộc về Kiến, sau khi làm cho khởi sanh trong khoản Cận Định, đã Minh Sát rồi đạt đến Quả Vị A La Hán, việc hoàn toàn thoát ra khỏi sự Vô Minh chính là Tuệ Giải Thoát. Hoặc là liên hệ đến Dục Tham và Quả Vị Bất Lai, sự hoàn toàn thoát khỏi những Tham Ái đó chính là Tâm Giải Thoát, Quả Vị A La Hán từ tất cả các phương pháp, sự hoàn toàn thoát khỏi Vô Minh chính là Tuệ Giải Thoát. Gọi là "**Thực hiện việc chấm dứt**" tức là mục đích thực hiện việc chấm dứt đối với sự đau khổ luân hồi. Gọi là "**Đi đến Sanh Già**" tức là chịu bị Sanh Già, hoặc là tiến lại gần đối với Sanh Già, cũng nên hiểu bằng cách như vầy những người đó không thoát

khỏi đối với Sanh Già. Ở đây, những điều còn lại từ lúc bắt đầu trở đi thì cũng đã quá rõ ràng. Chấm dứt những kệ ngôn này, Sáu Mươi Vị Tỳ Khưu sau khi học tập về Pháp Thoại đó, đã Minh Sát và chính ngay lúc đó, đã chứng đắc Quả Vị A La Hán tại chổ ngồi. Và tương tự ở đây, trong tất cả những đoạn khác cũng như vậy.

(2) Vì thế, từ nhiều phương pháp khác nhau, Đức Thế Tôn đã nói về Tùy Quán Hai Khía Cạnh bằng cách bắt đầu rằng "Có thể bằng nhiều phương pháp khác nhau". Ở đây, trong đoạn thứ hai, gọi là "**Do duyên bởi Sanh Y**" tức là do duyên bởi Nghiệp Hữu Lậu. Quả thật vậy, Nghiệp Hữu Lậu trong đời này còn có ý nghĩa là "Sanh Y". Gọi là "**Sự đoạn tận thoát khỏi hoàn toàn những Tham Ái không còn dư sót**" tức là sự tận diệt bằng việc thoát khỏi những Tham Ai không còn chút dư sót nào, hoặc sự diệt tắt được nhìn nhận là thoát khỏi hoàn toàn những Tham Ái không có dư sót.

734. "Upadhinidānā pabhavanti dukkhā,
Ye keci lokasmimanekarūpā;
Yo ve avidvā upadhiṃ karoti,
Punappunaṃ dukkhamupeti mando;
Tasmā pajānaṃ upadhiṃ na kayirā,
Dukkhassa jātippabhavānupassī"ti.

734. "Nương Sanh Y những đau khổ phát sanh,
Khổ đau đó thế gian nhiều hình thức,
Kẻ ngu nào thật sự tạo Sanh Y,
Kẻ đần ấy đến khổ đau liên tục;
Nên khi biết không tạo dựng Sanh Y,
Người Tùy Quán nguồn gốc Sanh của Khổ".

734. Gọi là "**Nương vào Sanh Y**" tức là do duyên Nghiệp. Gọi là "**Bậc Tùy Quán nguồn gốc Sanh của Khổ Đau**" tức là trong khi Tùy Quán về "Sanh Y" là nguyên nhân lên của sự Khổ Đau luân hồi. Ở đây những điều còn lại cũng quá rõ ràng. Như vậy, đối với đoạn này, sau khi giải thích về Tứ Đế, đã đề cập đến đỉnh cao là Quả Vị A La Hán. Và điều này cũng tương tự, tất cả những đoạn như vậy.

(3) Ở đây, trong phần thứ ba, gọi là "**Do duyên Vô Minh**" tức là do duyên Vô Minh nên tích trữ Nghiệp dẫn đến các Sanh Hữu. Lại nữa, sự khổ đau trong tất cả khắp mọi nơi chính là sự khổ đau của sanh tử luân hồi.

735.“Jātimaraṇasaṃsāraṃ,
Ye vajanti punappunaṃ;
Itthabhāvaññathābhāvaṃ,
Avijjāyeva sā gati”.

735. “Dòng luân hồi, Sanh rồi Tử triền miên,
Ai lưu chuyển lập đi rồi lập lại,
Sanh Hữu này rồi sang Sanh Hữu khác,
Sanh Thú đó cũng chính bởi Vô Minh”.

735. Gọi là “**Dòng Luân Hồi Sanh Tử**” tức là sự sanh chính là sự xuất hiện của các Uẩn, sự chết chính là sự tiêu hoại của các Uẩn và dòng luân hồi tức là sự diễn tiến liên tiếp của các Uẩn. Gọi là “**Những ai lưu chuyển**” tức là những ai đi đến, những ai đi tới. Gọi là “**Sanh Hữu này rồi Sanh Hữu khác**” tức là từ sanh hữu nhân loại này cho đến Sanh Hữu của những nhóm chúng sanh khác còn lại. Gọi là “**Sanh Thú**” tức là do Duyên Hữu.

735. “Avijjā hāyaṃ mahāmoho,
Yenidaṃ saṃsitaṃ ciraṃ;
Vijjāgatā ca ye sattā,
Na te gacchanti punabbhava”nti.

735. “Vô Minh này quả thật Đại Si Mê,
Bởi vì nó luân hồi dài thêm mãi,
Chúng sanh nào đã đạt đến với Minh,
Những người đó không đến Hữu lần nữa”.

736. Gọi là “**Vô Minh này quả thật**” tức là quả thật chính Vô Minh này. Gọi là “**Những chúng sanh nào đạt đến Minh**” tức là sau khi đã xuyên thủng những Kiết Sử Phiền Não, những chúng sanh nào đạt đến bằng Minh trong Tâm A La Hán Đạo chính là Chúng Sanh Lậu Tận. Những câu còn lại ý nghĩa cũng quá rõ ràng.

(4) Trong phần thứ tư, gọi là “**Do Duyên Hành**” tức là do duyên Phúc Hành, Phi Phúc Hành và Bất Động Hành.

737. “Yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti,
Sabbaṃ saṅkhārapaccayā;
Saṅkhārānaṃ nirodhena,
Natthi dukkhassa sambhavo”.

737. “Và bất cứ khổ nào được phát sanh,

Tất cả đều do duyên bởi các Hành,
Bằng tận diệt trọn vẹn của các Hành,
Không sanh khởi đối với điều đau khổ.

738.“Etamādīnavaṃ ñatvā,
Dukkhaṃ Saṅkhārapaccayā;
Sabbasaṅkhārasamathā,
Saññānaṃ uparodhanā;
Evaṃ dukkhakkhayo hoti,
Etaṃ ñatvā yathātathaṃ”.
738. “Sau khi biết những điều bất lợi đó,
Sự khổ đau do duyên bởi các Hành,
Tất cả Hành khi đã được vắng lặng,
Khi phá tan đối với Tưởng triệt tiêu,
Và như vậy là Tận Diệt đau khổ,
Sau khi biết điều đó y như thật”.

739.“Sammaddasā vedaguno,
Sammadaññāya paṇḍitā;
Abhibhuyya mārasaṃyogaṃ,
Na gacchanti punabbhava”nti.
739. “Bậc Hữu Trí đã thấy rõ chân chánh,
Bậc Hiền Trí với hiểu biết chánh chơn,
Đã chinh phục với những Kết Phược Ma,
Những Vị đó không đến Sanh Hữu nữa”.

738- 739. Gọi là “**Sau khi biết được những điều bất lợi đó**” tức là cụ thể những khổ đau do duyên bởi các Hành, sau khi đã biết được rằng những điều đó chính là điều bất lợi. Gọi là “**Tất cả các Hành khi đã được vắng lặng**” tức là sự vắng lặng trong tất cả các phương pháp đã đề cập đến đối với các Hành bằng Trí Đạo. Gọi là “**Đối với Tưởng**” tức là sự phá hủy chẳng hạn như Dục Tưởng bằng Tâm Đạo. Gọi là “**Sau khi biết được điều đó y như thật**” tức là sau khi biết được sự đoạn tận khổ đó một cách rõ ràng chắc chắn. Gọi là “**Đã thấy chân chánh**” tức là sự nhìn thấy đúng đắn. Gọi là “**Hiểu biết chân chánh**” tức là sau khi khi biết rõ Chư Hành là Vô Thường, Vô Hành là Thường. Gọi là “**Kết Phược Ma**” tức là sự luân hồi trong Tam Giới. Những câu còn lại, ý nghĩa của đã rõ ràng.

(5) Trong phần thứ năm, gọi là “**Do Duyên Thức**” tức là do Duyên Thức Thắng Hành đồng sanh với Nghiệp.

740. "Yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti,
Sabbaṃ viññāṇapaccayā;
Viññāṇassa nirodhena,
Natthi dukkhassa sambhavo".
740. "Và bất cứ khổ nào được phát sanh,
Tất cả đều do duyên bởi các Thức,
Bằng tận diệt trọn vẹn của các Thức,
Không sanh khởi đối với điều đau khổ".
741. "Etamādīnavaṃ ñatvā,
Dukkhaṃ viññāṇapaccayā;
Viññāṇūpasamā bhikkhu,
Nicchāto parinibbuto"ti.
741. "Sau khi biết những điều bất lợi đó,
Sự khổ đau bởi các Thức làm duyên,
Vị Tỳ Khưu các Thức được yên tịnh,
Không mong mõi được hoàn toàn tịch tịnh".

741. Gọi là "**Không mong mõi**" tức là không có ái dục. Gọi là "**Được hoàn toàn tịch tịnh**" tức là sự tịch tịnh với sự giải thoát khỏi những Kiết Sử Phiền Não. Những câu còn lại, ý nghĩa của đã rõ ràng.

(6) Trong phần thứ sáu, gọi là "**Do Duyên Xúc**" nghĩa là do duyên Xúc tương ưng với Thức Thắng Hành. Như vậy ở đây, đã không đề cập đến đối Danh Sắc và Nhập cần phải đề cập đến theo tuần tự liên tiếp theo câu chữ mà chỉ đề cập đến Xúc. Quả thật vậy, đối với điều đó trạng thái lẫn lộn Sắc Pháp nên không phải bằng sự Tương Ưng với Nghiệp, và sự đau khổ luân hồi này cần phải hiện hữu từ Nghiệp hoặc từ các Pháp tương ưng với Nghiệp.

742."Tesaṃ phassaparetānaṃ,
Bhavasotānusārinaṃ;
Kummaggapaṭipannānaṃ,
Ārā saṃyojanakkhayo".
742. "Những người nào với ảnh hưởng các Xúc,
Là những người xuôi theo dòng Sanh Hữu,
Đối với việc thực hành đường sai quấy,
Đoạn buộc ràng sao lại quá xa xôi".
743. "Ye ca phassaṃ pariññāya,
Aññāyupasame ratā;
Te ve phassābhisamayā,
Nicchātā parinibbutā"ti.

743. "Và những ai Đạt Tri với các Xúc,
Sống vui thích trong yên tịnh với Trí,
Những người ấy thật lĩnh hội các Xúc,
Không mong mõi được hoàn toàn tịch tịnh".

742- 743. Gọi là "**Những người xuôi theo dòng Sanh Hữu**" tức là đối với những người còn xuôi theo Ái Dục. Gọi là "**Với sự Đạt Tri**" tức là sau khi hiểu biết chắc chắn với ba sự Đạt Tri. Gọi là "**Với Trí**" tức là sau khi hiểu biết bằng Tuệ trong Tâm A La Hán Đạo. Gọi là "**Vui thích trong yên tịnh**" tức là vui thích trong trạng thái Niết Bàn do nương vào Thiền Quả. Gọi là "**Lĩnh hội các Xúc**" tức là sự đoạn diệt các Xúc. Còn lại cũng đã quá rõ ràng.

(7) Trong phần thứ bảy, gọi là "**Do Duyên Thọ**" tức là do duyên Thọ tương ưng với Nghiệp.

744. "Sukhaṃ vā yadi vā dukkhaṃ,
Adukkhamasukhaṃ saha;
Ajjhattañca bahiddhā ca,
Yaṃ kiñci atthi veditaṃ".

744. "Nếu Thọ Lạc hay chỉ là Thọ Khổ,
Hay dù với Không Khổ Không Lạc Thọ,
Dẫu nội phần hay ngoại phần cũng vậy,
Bất cứ gì cũng đều có cảm thọ".

745. "Etaṃ dukkhanti ñatvāna,
Mosadhammaṃ palokinaṃ;
Phussa phussa vayaṃ passaṃ,
Evaṃ tattha vijānati;
Vedanānaṃ khayā bhikkhu,
Nicchāto parinibbuto"ti.

745. "Việc biết rằng điều đó là khổ đau,
Pháp giả tạo và thường hay tan vở,
Thấy các Xúc và các Xúc biến diệt,
Tại nơi đó nhận thức được như vậy,
Vị Tỳ Khưu có đoạn diệt của Thọ,
Không mong mõi được hoàn toàn tịch tịnh".

744- 745. Gọi là "**Với Không Khổ Không Lạc**" tức là cùng chung với không khổ không lạc. Gọi là "**Đối với việc sau khi biết rằng điều đó là đau khổ**" tức là sau khi biết được rằng tất cả những cảm thọ đó đều là "nguyên nhân của khổ đau", hoặc là sau khi biết đau khổ với trạng thái khổ đau vì không biết được về sự đình trụ hay thay đổi. Gọi là "**Pháp giả tạo**"

tức là pháp phải chịu sự diệt vong. Gọi là “**Thường hay tan vỡ**” tức là pháp có sự vỡ vụn bởi Già và Chết. Gọi là “**Sau mỗi Xúc**” tức là sau mỗi lần xúc chạm bằng Trí Sanh Diệt. Gọi là “**Thấy biến diệt**” tức là trong khi thấy đối với sự vở tan tại điểm cuối cùng. Gọi là “**Nhận thức được như vậy**” tức là Vị ấy hiểu thấu được những cảm thọ đó như vậy, hoặc là tại chính nơi đó, vị ấy hiểu thấu sự hiện hữu những đau khổ. Gọi là “**Đoạn diệt của Thọ**” tức là vượt qua khỏi đó, là sự đoạn tận của các cảm thọ tương ưng với Nghiệp bằng Trí Đạo. Còn lại, cũng đã quá rõ ràng.

(8) Trong phần thứ tám, gọi là “**Do Duyên Ái**” tức là do duyên Ái nên tích trữ Nghiệp.

746. “Taṇhādutiyo puriso,
Dīghamaddhāna saṃsaraṃ;
Itthabhāvaññathābhāvaṃ,
Saṃsāraṃ nātivattati”.
746. “Có Ái Dục vốn là người thứ hai,
Thì lưu chuyển luân hồi xa xăm lắm,
Sanh Hữu này rồi sang Sanh Hữu khác,
Không vượt qua sự lưu chuyển luân hồi”.

747. “Etamādīnavaṃ ñatvā,
Taṇhaṃ dukkhassa sambhavaṃ;
Vītataṇho anādāno,
Sato bhikkhu paribbaje”ti.
747. “Sau khi biết được điều bất lợi đó,
Ái sanh lên đối với sự khổ sầu,
Thoát Ái Dục, không bám víu chấp thủ,
Vị Tỳ Khưu có Niệm cứ thong dong”.

747. Gọi là “**Sau khi biết được những điều bất lợi đó, Ái Dục sanh lên những sự khổ đau**” tức là sau khi biết được những điều bất lợi với những Ái Dục khởi sanh lên đối với sự đau khổ đó. Còn lại cũng đã quá rõ ràng.

(9) Trong phần thứ chín, gọi là “**Do Duyên Thủ**” tức là do duyên thủ nên tích trữ các Nghiệp.

748. “Upādānapaccayā bhavo,
Bhūto dukkhaṃ nigacchati;
Jātassa maraṇaṃ hoti,
Eso dukkhassa sambhavo”.

748. "Có các Hữu bởi do duyên chấp thủ,
Có trở thành nên hướng đến khổ đau,
Có cái chết đối với sự sanh ra,
Và điều đó chính nguồn cơn đau khổ".

749. "Tasmā upādānakkhayā,
Sammadaññāya paṇḍitā;
Jātikkhayaṃ abhiññāya,
Na gacchanti punabbhava"nti.

749. "Chính vì thế, sự đoạn tận chấp thủ,
Bậc Hiền Trí với nhận thức chánh chân,
Với Thắng Trí đoạn tận được sự Sanh,
Những vị ấy không đến các Hữu nữa".

748- 749. Gọi là "**Hữu**" tức là Hữu do quả dị thục, và sự xuất hiện của các Uẩn. Gọi là "**Có trở thành...khổ đau**" tức là có trở thành, có phát sanh nên hướng đến sự khổ đau của vòng luân hồi. Gọi là "**Có cái chết đối với sự sanh ra**" tức là cũng chính vì những kẻ ngu quan niệm rằng "Có sự trở thành nên hướng đến điều an lạc cho nên trong khi họn nhìn thấy đối với sự đau khổ thì lại nói rằng "Có sự chết đi của sự sanh ra". Liên kết đối với hai kệ ngôn – Những Bậc Hiền Trí với sự nhận thức chân chánh chẳng hạn như về Vô Thường, đoạn tận những chấp thủ, với Thắng Trí về Niết Bàn đoạn tận sự Sanh, những vị ấy không đi đến trở lại đối với Hữu.

(10) Trong phần thứ mười, gọi là "**Do Duyên Khởi Xướng**" tức là do duyên nỗ lực tương ưng với các Nghiệp.

750."Yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti,
Sabbaṃ ārambhapaccayā;
Ārambhānaṃ nirodhena,
Natthi dukkhassa sambhavo".

750. "Và bất cứ khổ nào được phát sanh,
Tất cả đều do duyên là khởi xướng,
Bằng tận diệt đối với các khởi xướng,
Không sanh khởi đối với điều đau khổ".

751. "Etamādīnavaṃ ñatvā,
Dukkhaṃ ārambhapaccayā;
Sabbārambhaṃ paṭinissajja,
Anārambhe vimuttino".

751. "Sau khi biết những điều bất lợi đó,
Do duyên bởi những khởi xướng khổ đau,
Thường buông lỗng với tất cả khởi xướng,

Không khởi xướng đối với người Giải Thoát".

752."Ucchinnabhavataṇhassa,
Santacittassa bhikkhuno;
Vikkhīṇo jātisaṃsāro,
Natthi tassa punabbhavo"ti.

752. "Đã chặt đứt đối với Hữu và Ái,
Với Tỳ Khưu Tâm an tịnh lặng yên,
Bậc phá hủy sự sanh và luân hồi,
Với vị ấy không hiện hữu lần nữa".

751 . Gọi là "**Không khởi xướng đối với người Giải Thoát**" tức là trong sự tịch diệt, trong sự không khởi xướng đối với những Bậc Giải Thoát. Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

(11) Trong phần thứ mười một, gọi là "**Do Duyên Dưỡng Chất**" tức là do duyên dưỡng chất tương ưng với Nghiệp. Một cách khác nữa là – Chúng sanh có bốn loại, được duy trì từ Sắc, được duy trì từ Thọ, được duy trì từ Tưởng và được duy trì từ Thức. Ở đây, những chúng sanh thuộc về mười một cõi Dục Giới từ việc nương vào Đoàn Thực nên **được duy trì từ Sắc**. Những chúng sanh ở Cõi Sắc Giới ngoại trừ chúng sanh Vô Tưởng từ việc nương vào Xúc Thực nên **được duy trì từ Thọ**. Những chúng sanh ở Ba Cõi Vô Sắc Bậc Thấp từ việc nương vào Tư Niệm Thực đang phát khởi Tưởng nên **được duy trì từ Tưởng**. Những chúng sanh trong Cõi Cao Tột Cùng (Cõi Phi Tưởng Phi Phi Tưởng) từ việc nương vào Thức Thực đang phát khởi Hành **nên được duy trì từ Hành**. Dẫu như vậy, bất cứ khổ nào được phát sanh lên, cần phải hiểu rằng tất cả đều do duyên dưỡng chất.

753. "Yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti,
Sabbaṃ āhārapaccayā;
Āhārānaṃ nirodhena,
Natthi dukkhassa sambhavo".

753. "Và bất cứ khổ nào được phát sanh,
Tất cả đều do duyên bởi dưỡng chất,
Bằng tận diệt đối với các dưỡng chất,
Không sanh khởi đối với điều đau khổ".

754. "Etamādīnavaṃ ñatvā,
Dukkhaṃ āhārapaccayā;
Sabbāhāraṃ pariññāya,
Sabbāhāramanissito".

754. "Sau khi biết những điều bất lợi đó,
Do duyên bởi những dưỡng chất khổ đau,

Biết trọn vẹn với tất cả dưỡng chất,
Không lệ thuộc tất cả những dưỡng chất".

755. "Ārogyaṃ sammadaññāya,
Āsavānaṃ parikkhayā;
Saṅkhāya sevī dhammaṭṭho,
Saṅkhyaṃ nopeti vedagū"ti.

755. "Với nhận thức chân chánh về vô bịnh,
Sự đoạn tận đối với lậu hoặc kia,
Đã suy xét, người thực hành trú Pháp,
Bậc Đạt Tuệ không rơi vào định đặt".

755. Gọi là "**Vô Bịnh**" tức là Niết Bàn. Gọi là "**Đã suy xét, người thực hành...**" tức là sau khi đã quán tưởng trong bốn món vật dụng, trong khi thực hành, hoặc đã quán xét về thế gian như vầy "Là Năm Uẩn, là Mười Hai Xứ, là Mười Tám Giới" rồi trong khi thực hành bằng Trí rằng "Là Vô Thường, là Khổ Não, là Vô Ngã". Gọi là "**Trú Pháp**" tức là an trú trong Pháp Tứ Đế. Gọi là "**Không rơi vào sự định đặt**" tức là không rơi vào sự định đặt như là "Chư Thiên" hoặc là "Con Người" .v.v. Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

(12) Trong phần mười hai, gọi là "**Do Duyên Giao Động**" tức là do duyên giao động tích trữ với Nghiệp bởi cái gì, từ nơi đâu trong sự giao động của Ái. Mạn, Kiến, Nghiệp và những Kiết Sử Phiền Não.

756. "Yaṃ kiñci dukkhaṃ sambhoti,
Sabbaṃ iñjitapaccayā;
Iñjitānaṃ nirodhena,
Natthi dukkhassa sambhavo".

756. "Và bất cứ khổ nào được phát sanh,
Tất cả đều bởi do duyên giao động,
Bằng tận diệt đối với các giao động,
Không sanh khởi đối với điều khổ đau"

757. "Etamādīnavaṃ ñatvā,
Dukkhaṃ iñjitapaccayā;
Tasmā hi ejaṃ vossajja,
Saṅkhāre uparundhiya;
Anejo anupādāno,
Sato bhikkhu paribbaje"ti.

757. "Sau khi biết những điều bất lợi đó,

Do duyên bởi giao động nên khổ đau,
Chính vì thế, buông bỏ những dục vọng,
Và ngăn chặn dừng đứng với các Hành,
Không dục vọng và cũng không chấp thủ,
Người có Niệm, Tỳ Khưu thong thả bước."

757. Gọi là "**Buông bỏ những dục vọng**" tức là sau khi từ bỏ Ái Dục. Gọi là "**Ngăn chặn đối với các Hành**" tức là sau khi làm cho tiêu diệt Nghiệp trong các Hành và trong những điều liên quan đến Nghiệp. Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

(13) Trong phần thứ mười ba, gọi là "**Sự khuấy động của người bị lệ thuộc**" tức là bằng Ái, Kiến và Mạn của Ái Dục, hoặc là đối với người bị lệ thuộc trong các Uẩn giống như sự rúng động sợ hãi của Chư Thiên trong bài kinh Sư Tử (Saṃ.ni.3.78). Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

758."Anissito na calati,
Nissito ca upādiyaṃ;
Itthabhāvaññathābhāvaṃ,
Saṃsāraṃ nātivattati".

758. "Không lệ thuộc thì không bị khuấy động,
Bị lệ thuộc thì chấp giữ khư khư,
Sanh hữu này rồi lại sanh hữu khác,
Không vượt qua dòng sanh tử Luân Hồi".

759. "Etamādīnavaṃ ñatvā,
Nissayesu mahabbhayaṃ;
Anissito anupādāno,
Sato bhikkhu paribbaje"ti.

759. Sau khi biết những điều bất lợi đó,
Trong lệ thuộc là sợ hãi lớn lao,
Không lệ thuộc không bị chấp thủ vào,
Người có Niệm, Tỳ Khưu thong thả bước."

(14) Trong phần thứ mười bốn, gọi là "**Đối với Sắc**" tức là đối với Sắc Hữu hoặc là đối với Thiền Sắc Giới. Gọi là "**Vô Sắc**" tức là Vô Sắc Hữu hoặc Thiền Vô Sắc. Gọi là "**Sự đoạn diệt**" tức là Niết Bàn.

760."Ye ca rūpūpagā sattā,

Ye ca arūpaṭṭhāyino;

Nirodhaṃ appajānantā,

Āgantāro punabbhavaṃ".

760. " Chúng sanh nào duy trì từ Sắc Giới,

Chúng sanh nào trú Vô Sắc dài lâu,

Trong khi đó không hiểu biết đoạn diệt,

Chính là kẻ đến sanh hữu trở lại."

761."Ye ca rūpe pariññāya,

Arūpesu asaṇṭhitā;

Nirodhe ye vimuccanti,

Te janā maccuhāyino"ti.

761. "Ai hiểu biết trọn vẹn về Sắc Giới,

không đình trụ trong Vô Sắc dài lâu,

Ai giải thoát trong những điều tịch diệt,

Những người đó, bỏ Thần Chết sau lưng."

761. Gọi là "**Bỏ Thần Chết lại sau lưng**" tức là bỏ lại sau lưng Tử Thần Chết, Kiết Sử Thần Chết và Thiên Tử Thần Chết, cũng còn được nói là người rời đi sau khi vất bỏ Thần Chết với ba phần đó. Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

(15) Trong phần thứ mười lăm, gọi là "**Điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến Danh Sắc. Quả thật thế, do nương vào tính chất Thường, Tịnh và Lạc đối với thế gian, nên khi nhìn về phía trước trong hiện tại, rồi suy nghĩ về điều đó rằng "Điều này là Sự Thật". Gọi là "**Điều đó, đối với những Bậc Thánh...**" tức là từ Idaṃ ariyānaṃ, sau khi rút gọn âm mũi (ṃ) nên đã nói như vậy. Gọi là "**Điều này là xão trá**" tức là đối với sự nắm giữ do nương vào sự Thường Còn, điều đó là xão trá là không giống như vậy. Lại nữa, gọi là "**Điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến Niết Bàn. Từ việc không hiện hữu nguồn cội Sắc hay Thọ đối với thế gian, vị ấy suy nghĩ về điều đó rằng "Điều này thật xão trá, không có bất cứ gì cả". Gọi là "**Điều đó đối với những Bậc Thánh Nhân, điều này là sự thật**" tức là điều đó, đó là của Bậc Thánh Nhân, điều này trở nên Thanh Tịnh hay còn gọi là thoát khỏi những Kiết Sữ Phiền Não, điều này trở nên An Lạc hay còn gọi là

kẻ thù của những sự khổ đau đang được diễn ra, trở nên Thường Còn hay còn gọi là có sự trường cữu, từ Ý Nghĩa Siêu Lý với việc không dời đổi vị ấy thấy rõ ràng bằng Trí Tuệ chân chân như thật rằng "Đây là Sự Thật".

762."Anattani attamāniṃ,

Passa lokaṃ sadevakaṃ;

Niviṭṭhaṃ nāmarūpasmiṃ,

Idaṃ saccanti maññati.

762. "Với Vô Ngã cũng có khi hoan hỷ,

Hãy nhìn xem thế gian gồm thiên giới,

Đặt vững chắc dựa trên danh sắc đó,

Rồi quan niệm 'Đây chính là Sự Thật'".

763."Yena yena hi maññanti,

Tato taṃ hoti aññathā;

Tañhi tassa musā hoti,

Mosadhammañhi ittaraṃ".

763. "Quả thật vậy, họ quan niệm điều nào,

Liền sau đó cũng chính là cách khác,

Thật điều đó là xão trá chính họ,

Pháp xão trá thì quá ư ngắn ngũi".

764."Amosadhammaṃ nibbānaṃ,

Tadariyā saccato vidū;

Te ve saccābhisamayā,

Nicchātā parinibbutā”ti.

764. “Pháp không xão chính Niết Bàn không sai,

Bậc Thánh đó hiểu biết từ Chân Thật,

Những vị ấy thật lĩnh hội Chân Thật,

Không mong mõi được hoàn toàn tịch tịnh”.

762- 763. Gọi là “**Hoan hỷ đối với Vô Ngã**” tức là hoan hỷ đối với Vô Ngã trong Danh Sắc. Gọi là “**Người đó quan niệm rằng điều này là Sự Thật**” tức là do nương vào sự Trường còn của Danh Sắc người đó quan niệm rằng điều này là “Sự Thật”. Gọi là “**Quả nhiên là đối với những điều nào**” tức là người đó quan niệm đối với bất kỳ điều nào cho dù trong Sắc hoặc trong Thọ bằng phương pháp cho rằng “Sắc là của Tôi, Thọ là của Tôi”. Gọi là “**Liền sau đó, điều ấy**” tức là liền sau với cách thức quan niệm ấy, Danh Sắc đó **theo một cách khác** rồi. Với lý do gì? **Quả thật điều đó là xão trá của chính họ**, nghĩa là chính vì cách thức quan niệm như vậy đó chính là điều xão trá, cho nên nó theo một cách khác. Thế nhưng tại sao lại là điều xão trá? **Quả thật Pháp xão trá quá ngắn ngũi**, chính vì điều ngắn ngũi nào chỉ xuất hiện quá ít ỏi, điều đó chính là Pháp Xão Trá hay là Pháp hư hại, cũng như thế ấy chính là Danh Sắc. Gọi là “**Lãnh hội sự Chân Thật**” tức là Giác Ngộ các Đế. Những điều còn lại cũng đã rõ ràng.

(16) Trong phần thứ mười sáu, gọi là “**Điều nào**” tức là Ngài đã nói liên hệ đến sáu đối tượng cảnh hài lòng dễ chịu. Quả thật vậy, bởi thế gian giống như ngọn đèn, lưỡi câu và sự tô màu đối với những con bướm đem, những con cá và những con khỉ vậy trong khi quan sát về điều đó thì cho rằng “Đây chính là An Lạc”. Gọi là “**Điều đó đối với Bậc Thánh, thì đây là đau khổ**” tức là điều này của Bậc Thánh là thấy rõ ràng điều đó bằng Trí Tuệ Chân Chánh như thật rằng “điều đó là Khổ” theo phương pháp “Bởi các Dục đa dạng ngọt thích ý, lay động tâm, nhiều hình thức khác nhau”(su. ni. 50; cūḷani. khaggavisāṇasuttaniddesa 136). Lại nữa, gọi là “**Điều đó**” tức là Ngài đã noi liên hệ chính với Niết Bàn. Quả thật, việc hiện hữu Dục Trưởng Dưỡng đối với thế gian, đã suy xét điều đó chính là “Đau Khổ”. Gọi là “**Điều đó đối với Bậc Thánh**” tức là điều đó của Bậc Thánh là từ sự An Lạc Chân Thể tuyệt đối, là sự thấy rõ ràng với Trí Tuệ Chân Chánh như thật rằng “Điều đó là An Lạc”.

765.“Rūpā saddā rasā gandhā,

Phassā dhammā ca kevalā;

Iṭṭhā kantā manāpā ca,

Yāvatatthīti vuccati”.

765. “Các Sắc Thinh, các Vị và các Hương,

Rồi các Xúc và trọn vẹn các Pháp,

Thật dể chịu, khả ái và đáng mến,

Nói là thế đến khi còn hiện hữu”.

766. “Sadevakassa lokassa,

Ete vo sukhasammatā;

Yattha cete nirujjhanti,

Taṃ nesaṃ dukkhasammataṃ”.

766. “Với thế gian kể luôn phần Thiên Giới,

Những điều đó, được xem là An Lạc,

Nếu nơi nào chúng bị diệt mất đi,

Diệt mất đó của chúng cho là khổ”.

765- 766. Gọi là “**Trọn vẹn**” tức là không còn dư sót. Gọi là “**Dể chịu**” tức là đáng mong mõi, đáng khao khát. Gọi là “**Khả ái**” tức là đáng yêu. Gọi là “**Đáng mến**” tức là đang làm phát triển trong Tâm ý. Gọi là “**Nói là thế cho đến khi còn hiện hữu**” tức là được nói là như vậy cho đến khi nào sáu đối tượng cảnh đó còn hiện hữu. Nên hiểu theo cách nói ngược. Gọi là “**Những điều đó**” ở đây chữ “**Vo**” chỉ là một phân từ bất biến.

767. “Sukhanti diṭṭhamariyehi,

Sakkāyassuparodhanaṃ;

Paccanīkamidaṃ hoti,

Sabbalokena passataṃ".

767. "Gọi An Lạc với cái thấy Thánh Nhân,

Khi rụng vỡ của thân này bám chấp,

Và chính là điều quá ư đối nghịch,

Điều thấy được bởi tất cả thế gian".

768. "Yaṃ pare sukhato āhu,

Tadariyā āhu dukkhato;

Yaṃ pare dukkhato āhu,

Tadariyā sukhato vidū".

768. "Những điều nào, kẻ khác nói là Lạc,

Những điều đó Thánh Nhân nói là Khổ,

Những điều nào kẻ khác nói là Khổ,

Những điều đó, Thánh Nhân biết là Lạc".

767- 768. Gọi là "**Với cái thấy của Bậc Thánh Nhân là An Lạc, khi sự bám chấp vào thân này bị rụng vỡ**" tức là việc đã nhìn thấy sự diệt tận Năm Uẩn đối với Bậc Thánh Nhân được cho là An Lạc, cũng còn được gọi là Niết Bàn. Gọi là "**Điều này là đối nghịch**" tức là điều này được nhìn thấy đối chọi lại. Gọi là "**Điều thấy được**" cũng được gọi là đối với việc đã nhìn thấy của Bậc Hiền Trí. Gọi là "**Những điều nào mà kẻ khác...**" ở đây, gọi là "**Những điều nào**" tức là Ngài đã nói liên hệ đến Vật Dục. Lại nữa, gọi là "**Những điều nào mà kẻ khác...**" ở đây cũng chính là Niết Bàn.

769."Passa dhammaṃ durājānaṃ,

Sampamūḷhetthaviddasu;

Nivutānaṃ tamo hoti,

Andhakāro apassataṃ”.

769. “Hãy nhìn xem Giáo Pháp khó nhận biết,

Tại nơi đây kẻ ngu si bối rối,

Là bóng tối dành cho kẻ bị che,

Là tối tăm cho người không thể thấy.”

770.“Satañca vivaṭaṃ hoti,

Āloko passatāmiva;

Santike na vijānanti,

Magā dhammassakovidā”.

770. “Bậc Đức Hạnh đó là sự mở toang,

Cũng giống như ánh sáng được nhìn thấy,

Khi cận kề không có sự thông hiểu,

Những kẻ ngốc, không rành mạch Giáo Pháp.”

771. “Bhavarāgaparetehi,

Bhavasotānusāribhi;

Māradheyyānupannehi,

Nāyaṃ dhammo susambudho”.

771. “Với những kẻ bị ưu phiền Hữu Ái,

Dòng sanh Hữu cố gắng chạy theo sau,

Đối với kẻ Ma Giới đang tiến vào,

Thì Pháp này không dễ dàng Giác Ngộ."

769- 770- 771. Gọi là "**Hãy nhìn xem**" tức là trò chuyện với người đang lắng nghe. Gọi là "**Giáo Pháp**" tức là Pháp Niết Bàn. Gọi là "**Tại nơi đây kẻ ngu si bối rối**" tức là tại nơi đây, những kẻ ngu si, những kẻ ngu xuẩn bối rối. Bối rối vì nguyên nhân gì? **Là bóng tối dành cho kẻ bị che, là tối tăm cho người không thể thấy**, là bóng tối tạo nên sự hiện hữu mù quáng với sự ngăn che dành cho những người bị ngăn che, với Vô Minh dành cho kẻ ngu, vì thế không thể nhìn thấy Pháp Niết Bàn. Gọi là "**Bậc Đức Hạnh, đó là sự mở toang, cũng giống như ánh sáng được nhìn thấy**" tức Bậc Đức Hạnh đã nhìn thấy với sự nhìn thấy bằng Trí Tuệ của Bậc Chân Nhân là Niết Bàn giống như bầu trời được mở toang. Gọi là "**Khi cận kề không có sự thông hiểu, những kẻ ngốc, không rành mạch Giáo Pháp**" tức là những điều nào sau khi làm dấu hiệu trong phạm vi của năm vật thể trược (*Tóc, lông, móng, răng và da. Lời người dịch*) trong thân thể của chính mình, từ việc cần phải có sự hiểu biết liên tục không gián đoạn, hoặc từ việc đoạn diệt đối với các Uẩn của chính mình, là trong khi kề cận Niết Bàn, dẫu có cận kề như vậy những chúng sanh ngốc nghếch cũng không hiểu rõ những điều đó, hoặc là những chúng sanh không có sự rành rẽ đối với Pháp Chân Đế hay đối với những Pháp Đạo Phi Đạo, trong khắp tất cả mọi nơi **Hữu Ái…(trùng)…dễ dàng Giác Ngộ**. Ở đây, gọi là "**Đối với người đang tiến vao Ma Giới**" tức là đối với những người đang tiến vào Tứ Sanh Luân Hồi trong Tam Giới.

772. "Ko nu aññatramariyehi,

Padaṃ sambuddhumarahati;

Yaṃ padaṃ sammadaññāya,

Parinibbanti anāsavā"ti".

772. "Ai ngoài ra đối với những Thánh Nhân,

Xứng đáng chỉ một phần thấy hiểu rõ,

Với hiểu biết Chân Chánh phần nào đó,

Bậc Vô Lậu tự tại nhập Niết Bàn."

772. Liên hệ đến câu cuối cùng, gọi là "Vì không dể để Giác Ngộ như vậy **nên người nào ngoài những Bậc Thánh Nhân ra**". Điều đó có ý nghĩa rằng – Ngoài trừ những Bậc Thánh Nhân ra, người nào khác xứng đáng hiểu biết về phần Niết Bàn đó, đối với việc hiểu biết Chân Chánh bằng Tứ Thánh Đạo về phần nào đó, chính với sự không gián đoạn đã trở thành những Bậc Vô Lậu, những Vị Ấy Viên Tịch Niết Bàn bằng sự Viên Tịch Niết Bàn những Kiết Sử Phiền Não, hoặc là đối với sự hiểu biết Chân Chánh, sau khi trở thành những Vị Thánh Vô Lậu, những Vị Ấy Viên Tịch Niết Bàn tận cùng không còn dư sót, với đỉnh cao là Quả Vị A La Hán, Ngài đã chấm dứt Pháp Thoại.

Gọi là "**Hoan Hỷ**" tức là thỏa mãn. Gọi là "**Thỏa thích**" tức là hài lòng. Gọi là "**Lại nữa, trong lúc giải thích đó**" tức là trong lúc giải thích mười sáu phần đó. Gọi là "**Trong khi được nói lên**" tức là trong khi được giảng giải. Phần còn lại cũng đã quá rõ ràng.

Như vậy, trọn vẹn trong mười sáu (16) lần giải thích, đã làm cho mỗi lần sáu mươi vị (60) và tất cả tổng cọng là chín trăm sáu mươi (960) Vị Tỳ Khưu nương vào đó đã Giải Thoát Tâm với những Lậu Hoặc, và với việc đã thuyết giảng bằng nhiều phương pháp khác nhau nương vào việc có thể hiểu được lời giảng dạy, trong mười sáu phần (16), sau khi đã tạo mỗi phần bốn (4) thì ở đây bằng với sáu mươi bốn (64) sự chân thật.

CHÚ GIẢI KINH TIỂU BỘ TRONG TẬP PARAMATTHAJOTIKA.

CHẤM DỨT PHẦN CHÚ GIẢI KINH TÙY QUÁN MƯỜI HAI KHÍA CẠNH.

TRONG PHẦN CHÚ GIẢI KINH TẬP.

BẰNG PHƯƠNG PHÁP CHÚ GIẢI ĐÃ CHẤM DỨT PHẨM THỨ BA –

VỚI TÊN GỌI LÀ "ĐẠI PHẨM"